

Briselē, 4.3.2021.
COM(2021) 102 final

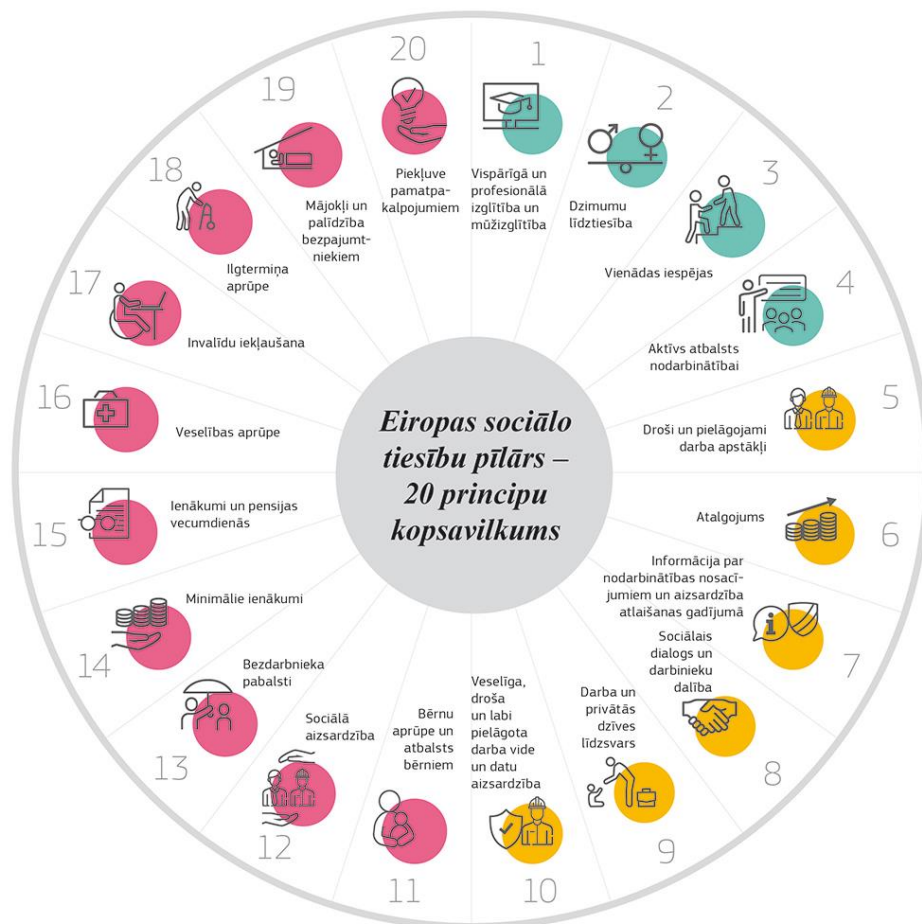
**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns

{SWD(2021) 46 final}

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns

Tā kā mēs pārvaram pandēmiju, sagatavojam nepieciešamās reformas un paātrinām divējādo – zaļo un digitālo – pārkārtošanos, es uzskatu, ka ir pienācis laiks pielāgot arī sociālo noteikumu kopumu. Noteikumu kopumu, kas nodrošina paaudžu solidaritāti un kas novērtē uzņēmējus, kuri rūpējas par saviem darbiniekiem. Noteikumu kopumu, kas koncentrējas uz darbvietām un paver iespējas un kas nodrošina vienlīdzību prasmju, inovācijas un sociālās aizsardzības jomā.

Komisijas priekšsēdētāja U. fon der Leiena (runa Eiropas Parlamentā, 2021. gada 20. janvāris)

Pārmaiņas, kas vērstas uz zaļāku, taisnīgāku un iekļaujošāku nākotni, nesīs līdzīgu īstermiņa izmaksas un izaicinājumus. Tāpēc ir tik svarīgi pienācīgi sekot pārmaiņu norisei un palīdzēt kopienām un indivīdiem pielāgoties jaunajai pasaulei. Tādēļ īpaša vērība ir jāvelta sociālajiem jautājumiem. ES un dalībvalstu līmenī, pienācīgi ievērojot attiecīgās kompetences, būtu jāīsteno Eiropas sociālo tiesību pīlārs.

Eiropadome, Jauna ES stratēģiskā programma 2019.–2024. gadam

Eiropas Parlaments [...] uzsver, ka virzībai uz ilgtspējīgu, taisnīgu un iekļaujošu sociālo Eiropu ir vajadzīga stingra kopīga apņemšanās gan attiecībā uz ANO 2030. gada programmas virzību, gan attiecībā uz Eiropas sociālo tiesību pīlārā ietvertu principu un tiesību īstenošanu un materializāciju.

Eiropas Parlamenta rezolūcija par spēcīgu sociālo Eiropu taisnīgai pārejai (2020. gada 17. decembris)

1. SPĒCĪGA SOCIĀLĀ EIROPĀ VIRZĪBĀ UZ TAISNĪGU PĀRKĀRTOŠANOS UN ATVESELOŠANU

Spēcīgas sociālās Eiropas pamatā ir cilvēki un viņu labklājība. Eiropā ir visvienlīdzīgākā sabiedrība pasaulē, visaugstākie darba nosacījumu standarti un plaša sociālā aizsardzība. Eiropas sociālās tirgus ekonomikas pamatā ir konkurētspējīga ilgtspēja¹, kuru raksturo centieni izveidot ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmes modeli, kas sniedz vislabākos ieguvumus cilvēkiem un planētai. Šis unikālais modelis ir Eiropas sociālās un ekonomiskās noturības pamatā².

Eiropieši augstu vērtē šo unikālo sociālo un ekonomisko modeli un uzskata, ka tam jāsniedz iespējas visiem neatkarīgi no dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas. Savienības iecere ir izpildīt solījumu par kopīgu labklājību. Šāds solījums ir arī Eiropas sociālo tiesību pilnībā, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija proklamēja 2017. gadā.

Klimata pārmaiņas un vides problēmas, digitalizācija, globalizācija un demogrāfiskās tendences strauji maina mūsu ikdienas dzīvi. Turklāt Covid-19 pandēmija ir pakļāvusi Eiropu krasām pārmaiņām darbvietās, izglītībā, ekonomikā, labklājības sistēmās un sociālajā dzīvē. Mūsu sociālā struktūra tiek pārbaudīta tādu dziļu pārmaiņu laikā, kā šīs. Eiropieši joprojām leģitīmi turpina pildīt solījumu par funkcionējošu sociālo tirgus ekonomiku ar darbvietām, kas grūtos laikos nodrošina pienācīgus dzīves apstākļus un aizsardzību. Deīņi no desmit eiropiešiem uzskata, ka sociālā Eiropa viņiem ir svarīga un tai būtu jānodrošina vienlīdzīgas iespējas un piekļuve darba tirgum, kā arī taisnīgi darba nosacījumi un sociālā aizsardzība³. Eiropas atbildes reakcija uz šīm pārmaiņām balstās uz sociālo noteikumu kopuma uzlabošanu un pielāgošanu, proti, tādas ekonomikas veicināšanu, kas darbojas cilvēku labā, un sociālā progresā veicināšanu.

Apņēmīgā valstu un ES līmeņa politiskā reakcija uz Covid-19 pandēmiju ir sekmīgi ierobežojusi tās ietekmi uz nodarbinātību un sociālo jomu. Spēcīga vienotība un koordinācija ir palīdzējusi Eiropas solidaritātei sniegt atbalstu dalībvalstīm, lai tās varētu ieviest saīsināta darba laika shēmas un līdzīgus darba saglabāšanas pasākumus un mazināt bezdarbu laikā, kad veselības jomā ir ārkārtas situācija. Tas ir palīdzējis saglabāt nodarbinātību, ienākumus un ekonomiku.

Tāda pati vienotība, koordinācija un solidaritāte būs vajadzīga arī turpmākajos gados, lai virzītos uz zaļāku un digitālāku desmitgadi, kuras priekšrocības eiropieši varēs izmantot. Nākotnes izaicinājumi visās dalībvalstīs būs līdzīgi, lai gan to lielums būs atšķirīgs. Mums jācenšas izveidot jaunu sociālo noteikumu kopumu, kas nodrošina paaudžu solidaritāti un rada iespējas visiem, atalgo uzņēmējus, kuri rūpējas par saviem darbiniekiem, pievēršas darbvietām un veicina labākus dzīves un darba nosacījumus, iegulda kvalitatīvā un iekļaujošā izglītībā, apmācībā, prasmēs un inovācijā un nodrošina pienācīgu sociālo aizsardzību visiem. Mums ir jāuzlabo sociālās tiesības un jāstiprina

¹ Kā norādīts 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā (COM(2020) 575 final).

² COM(2020) 493 final (2020. gada 9. septembris).

³ Eurobarometra speciālaptauja Nr. 509 par sociālajiem jautājumiem (2021. gada marts).

Eiropas sociālā dimensija visās Savienības politikas jomās, kā noteikts Līgumos⁴. Tas nodrošinās, ka pārkārtošanās uz klimatneitralitāti, digitalizāciju un demogrāfiskajām pārmaiņām būs sociāli godīga un taisnīga un ka Eiropas zaļais kurss un gaidāmā 2030. gada digitālā desmitgade sniegs ieguvumus visiem eiropiešiem.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra 20 principi virza mūs uz spēcīgu sociālo Eiropu un nosaka mūsu jaunā sociālo noteikumu kopuma redzējumu. Tie pauž principus un tiesības, kam ir būtiska nozīme taisnīgu un labi funkcionējošu darba tirgu un labklājības sistēmu nodrošināšanā 21. gadsimta Eiropā. Daži principi apstiprina tiesības, kas jau ir ietvertas Savienības *acquis*; citi nosprauž skaidrus mērķus turpmākajai virzībai, lai risinātu no sabiedrības, tehnoloģiju un ekonomikas attīstības izrietošās problēmas.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra efektīva īstenošana tagad ir svarīgāka nekā jebkad agrāk, un tā lielā mērā ir atkarīga no dalībvalstu apņēmības un rīcības, jo galvenokārt dalībvalstis ir atbildīgas par nodarbinātību, prasmēm un sociālo politiku.

ES līmeņa darbības var papildināt valstu darbības, un **šis rīcības plāns ir Komisijas ieguldījums sociālā pīlāra principu īstenošanā** saskaņā ar Eiropas vadītāju⁵ un Eiropas Parlamenta aicinājumiem.

Rīcības plāna pamatā ir aptuveni pirms gada sāktā plaša mēroga apspriešanās⁶, kurā tika saņemts vairāk nekā 1000 atsauksmju no iedzīvotājiem, ES iestādēm un struktūrām, dalībvalstīm, reģionālajām un vietējām iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām⁷. Rīcības plānā ir noteiktas vairākas ES darbības, ko Komisija ir apņēmusies veikt pašreizējā pilnvaru termiņa laikā, pamatojoties uz daudzajām darbībām, kas veiktas kopš Eiropas sociālo tiesību pīlāra proklamācijas Gēteborgā⁸. Tajā arī izvirzīti trīs ES līmeņa mērķrādītāji, kas jāsasniedz līdz 2030. gadam un kas palīdzēs virzīt valstu rīcībpolitikas un reformas.

Portu sociālais samits 2021. gada maijā būs iespēja apvienot spēkus visaugstākajā politiskajā līmenī nolūkā atjaunot apņemšanos īstenot sociālo pīlāru. Šis rīcības plāns ir Komisijas ieguldījums Portu sociālajā samitā. Komisija aicina dalībvalstis, sociālos partnerus un citus attiecīgos dalībniekus, piemēram, reģionālās un vietējās iestādes, kā arī pilsonisko sabiedrību, pievienoties kopīgiem centieniem paātrināt pīlāra īstenošanu to attiecīgajās kompetences jomās un ātri īstenot tā principus. Tā, lai spēcīga sociālā Eiropa arī turpmāk būtu paraugs pasaulei.

2. TRIS ES MĒRKRĀDĪTĀJI 2030. GADAM

Spēcīga sociālā Eiropa ir ne tikai mūsu iedzīvotāju pārticības un labklājības, bet arī konkurētspējīgas ekonomikas pamats. Šajā ziņā izšķiroša nozīme būs kvalificētam un

⁴ Līgums par Eiropas Savienību un Līgums par Eiropas Savienības darbību, 2016/2020-03-01, sk. 3. pantu un 9. pantu.

⁵ Eiropadome, Jauna ES stratēģiskā programma 2019.–2024. gadam (2019. gada 20. jūnijs).

⁶ COM(2020) 14 final (2020. gada 14. janvāris).

⁷ Apspriešanās rezultāti ir izklāstīti šim paziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā (SWD(2021) 46).

⁸ Šīs darbības ir aprakstītas pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā (SWD(2021) 46) un šā paziņojuma 1. pielikumā.

inovatīvam darbaspēkam, kas spēj veidot zaļo un digitālo pārkārtošanos un pielāgoties tai.

Tomēr, Eiropā sākoties jaunai desmitgadei, vēl ir jāpanāk progress, lai sasniegtu augstu nodarbinātības, prasmju un nodarbināmības līmeni, kā arī stabilas sociālās aizsardzības sistēmas. 2020. gada decembrī 16 miljoni cilvēku bija bez darba, un jauniešu bezdarba līmenis bija 17,8 %, proti, ievērojami augstāks nekā vispārējais bezdarbs. Mazkvalificēti, mazatalgoti darba ņēmēji un pagaidu darbinieki bija pirmie, kas tika atlaisti Covid-19 uzliesmojuma dēļ. Arī migrantu dalību darba tirgū pandēmija skāra nesamērīgi⁹. Kaut arī prasmes ir būtiskas, lai sagatavotu cilvēkus jaunajām zaļajām un digitālajām darbvietām un palīdzētu aizsargāt darba ņēmējus no bezdarba, mazāk nekā 40 % pieaugušo katru gadu piedalās jebkāda veida apmācībā un joprojām pārāk daudziem jauniešiem ir tikai zems prasmju līmenis vai arī nav sasniegts vidējās izglītības līmenis¹⁰. Sievietes 2018. gadā joprojām nopelnīja vidēji par 14 % mazāk nekā vīrieši, taču viņas turpina uzņemties lielāko daļu aprūpes pienākumu mājāsaimniecībā un cenšas iekļūt un palikt darba tirgū, un tas ietekmē arī viņu pensijas. Pirms pandēmijas 91 miljons cilvēku bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam un 22,2 % bērnu dzīvoja nabadzīgās mājāsaimniecībās. Tiek lēsts, ka visā Eiropā katru nakti bez pajumtes pavada aptuveni 700 000 cilvēku.

Tā kā gaidāms, ka pandēmijas rezultātā pieaugs bezdarbs un nevienlīdzība, mūsu politikas centieni koncentrēšana uz kvalitatīvu darbvietu radīšanu, kvalifikācijas celšanu un pārkvalifikāciju un nabadzības un atstumtības mazināšanu ir būtiska, lai novirzītu resursus tur, kur tie ir visvairāk vajadzīgi.

Komisija ierosina līdz desmitgades beigām sasniegt trīs ES pamatmērķus nodarbinātības, prasmju un sociālās aizsardzības jomā saskaņā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem¹¹. Kopā ar pīlāra principos noteiktajiem mērķiem un daudzgadu finanšu (DFS) shēmas 2021.–2027. gadam¹² un *NextGenerationEU*¹³ finansiālo atbalstu šie mērķrādītāji virzīs mūsu kopīgos centienus uz spēcīgu sociālo Eiropu un ilgtspējīgas ietekmes panākšanu. Sociālie mērķrādītāji papildinās ES drosmīgos politiskos mērķus, kas noteikti attiecībā uz zaļo un digitālo pārkārtošanos, un tādējādi palīdzēs koncentrēt rīcībpolitikas centienus uz rezultātu sasniegšanu un būs svarīgs stimuls reformām un investīcijām dalībvalstīs. Tie var virzīt politikas lēmumus dalībvalstīs un to reģionos, arī nacionālo atveseļošanas un noturības plānu kontekstā saskaņā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM) un atbilstoši attiecīgajiem konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem¹⁴, kā arī 2021.–2027. gada kohēzijas politikas fondu plānošanas kontekstā. Tie arī ļaus izmērīt un uzraudzīt progresu attiecībā uz pīlāra iecerēm un politisko apņemšanos.

⁹ <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/what-is-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-immigrants-and-their-children-e7cbb7de>.

¹⁰ Saskaņā ar pētījumu *PISA 2018* vienam no pieciem gados jauniem eiropiešiem joprojām nav pietiekamas prasmes lasīšanā, matemātikā vai dabaszinātnēs.

¹¹ ANO, A/RES/70/1 *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (2015. gada 21. oktobris).

¹² https://ec.europa.eu/info/publications/adopted-mff-legal-acts_en.

¹³ https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en#nextgenerationeu.

¹⁴ Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris).

Lai gan lielākā daļa instrumentu to sasniegšanai ir dalībvalstu kompetencē, ES mērķrādītāji atspoguļo kopīgās ieceres līdz 2030. gadam, kurās šis rīcības plāns nodrošina būtisku ieguldījumu.

➤ **Līdz 2030. gadam vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem vajadzētu būt nodarbinātiem.**

Tā kā nodarbinātības līmenis ES 2019. gadā bija 73,1 %, stratēģijas “Eiropa 2020” nodarbinātības līmeņa mērķrādītājs 75 % tika gandrīz sasniegts. Neraugoties uz ES centieniem, Covid-19 krīze apturēja sešus gadus ilgušo pozitīvo nodarbinātības progresu, un 2020. gada 3. ceturksnī vīriešu nodarbinātības līmenis bija 78,3 % un sieviešu nodarbinātības līmenis – 66,6 %. Nosakot jaunu pamatmērķi 2030. gadam, ES atkārtoti apstiprina savu apņemšanos panākt iekļaujošu augstu nodarbinātības līmeni. Lai sasniegtu šo vispārējo mērķi, Eiropai ir jācenšas:

- **vismaz uz pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirību** salīdzinājumā ar 2019. gadu. Tas būs ārkārtīgi svarīgi, lai panāktu progresu dzimumu līdztiesības jomā un sasniegtu nodarbinātības mērķrādītāju attiecībā uz visiem darbspējas vecuma iedzīvotājiem;
- **palielināt formālas agrinās pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošināšanu**, tādējādi palīdzot labāk saskaņot profesionālo un privāto dzīvi un atbalstot sieviešu lielāku līdzdalību darba tirgū;
- **no 12,6 % (2019. gadā) līdz 9 % samazināt to jauniešu īpatsvaru vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (NEET)**, proti, uzlabojot viņu nodarbinātības izredzes.

Ja tiks nodrošināts, ka citas nepietiekami pārstāvētas grupas, piemēram, vecāka gadagājuma cilvēki, mazkvalificēti cilvēki, personas ar invaliditāti, lauku un attālos apvidos dzīvojoši cilvēki, LGBTIK, romi un citas etniskās vai rasu minoritātes, kam īpaši draud atstumtība vai diskriminācija, kā arī migrantu izcelsmes personas, atbilstoši savām maksimālajām spējām iesaistās darba tirgū, tiks arī veicināta iekļaujošāka nodarbinātības izaugsme. Cilvēki, kas pašlaik atturas no aktīvas darba meklēšanas, ir jāmudina iesaistīties darba tirgū, lai tas varētu ātri atgūties.

Tā kā sabiedrības novecošanas un politikas reformu dēļ visā ES darba mūža ilgums pagarinās, pašreizējais statistikas jēdziens “darbspējas vecuma iedzīvotāji” no 20 līdz 64 gadiem ir jāpārskata. Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm veiks analītisku un statistisku darbu nolūkā pielāgot pašreizējo rādītāju saistībā ar šā rīcības plāna pārskatīšanu.

➤ **Vismaz 60 % visu pieaugušo katru gadu jāpiedalās apmācībā.**

Atvērto izmaiņu un divējādās pārkārtošanās kontekstā ārkārtīgi svarīgi ir palielināt pieaugušo līdzdalību apmācībā līdz 60 %, lai uzlabotu nodarbināmību, veicinātu inovāciju, nodrošinātu sociālo taisnīgumu un novērstu digitālo prasmju trūkumu. Tomēr līdz 2016. gadam mācību pasākumos katru gadu piedalījās tikai 37 % pieaugušo. Mazkvalificētiem pieaugušajiem šis rādītājs sasniedza tikai 18 %. Galvenais panākumu faktors, kas nodrošina, ka pieaugušie vēlāk dzīvē spēj iesaistīties kvalifikācijas celšanā un pārkvalifikācijā, ir stingrs to pamatprasmju un transversālo prasmju pamats, kas

iegūtas sākotnējā izglītībā un apmācībā, īpaši nelabvēlīgā situācijā esošajās grupās. 2019. gadā 10,2 % jauniešu, ieguvuši zemākā līmeņa vidējo izglītību, pameta izglītību un apmācību un vairs neiesaistījās izglītības un apmācības pasākumos. Pašreizējās krīzes rezultātā šie rādītāji var pasliktināties. Tādēļ ir jāpastiprina centieni palielināt pieaugušo līdzdalību apmācībā un uzlabot sākotnējās izglītības un apmācības sasniegumu līmeni. Konkrētāk,

- **vismaz 80 % cilvēku vecumā no 16 līdz 74 gadiem vajadzētu būt digitālajām pamatprasmēm**, kas ir priekšnosacījums integrācijai un līdzdalībai darba tirgū un sabiedrībā digitāli pārveidotā Eiropā;
- **būtu vēl vairāk jāsamazina priekšlaicīga mācību pārtraukšana** un jāpalielina līdzdalība vidējā izglītībā.

Šie mērķrādītāji papildina tos, kas noteikti **Eiropas Prasmju programmā**¹⁵, **Padomes ieteikumā par profesionālo izglītību un apmācību**¹⁶ un **Padomes rezolūcijā par Eiropas izglītības telpu**¹⁷.

➤ **Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu skaits līdz 2030. gadam būtu jāsamazina vismaz par 15 miljoniem.**

Pēdējā desmitgadē nabadzība un sociālā atstumtība ES ir samazinājusies. 2019. gadā aptuveni 91 miljons cilvēku (no kuriem 17,9 miljoni bija bērni un jaunieši vecumā no 0 līdz 17 gadiem) ES bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam, kas ir gandrīz par 12 miljoniem mazāks nekā 2008. gada rādītājs un par aptuveni 17 miljoniem mazāks nekā augstākais rādītājs, kurš tika fiksēts 2012. gadā. Tomēr netika sasniegts vērienīgais stratēģijas “Eiropa 2020” sociālais mērķrādītājs – panākt 20 miljonu samazinājumu. Paredzams, ka Covid-19 pandēmija situāciju pasliktinās, īstermiņā izraisot lielāku finansiālo nedrošību, nabadzību un ienākumu nevienlīdzību. No 15 miljoniem cilvēku, ko vajadzētu atbrīvot no nabadzības vai sociālās atstumtības, **vismaz 5 miljoniem vajadzētu būt bērniem**. Koncentrēšanās uz bērniem ne tikai nodrošinās viņiem piekļuvi jaunām iespējām, bet arī palīdzēs pārtraukt no paaudzes paaudzē pārmantoto nabadzības ciklu un nepieļaut, ka viņi kļūst par pieaugušajiem, kam draud nabadzība vai sociālā atstumtība, tādējādi radot ilgtermiņa sistēmisku iedarbību.

Šie trīs 2030. gada pamatmērķi vienlaikus ir gan vērienīgi, gan reāli. Lai gan nenoteiktības līmenis, kas saistīts ar pandēmiju un tās ietekmi uz mūsu sabiedrību un ekonomiku, neļauj pilnībā prognozēt turpmākajos gados gaidāmo progresu, ierosinātie mērķrādītāji atspoguļo jaunākās ekonomikas prognozes, Covid-19 krīzes ietekmi, par ko liecina jaunākie pieejamie dati un līdzšinējā pieredze (proti, attīstība pēc finanšu krīzes)¹⁸.

Centieni tos sasniegt ir nepieciešami, lai Eiropa saglabātu savu vadošo lomu iedzīvotāju labklājības veicināšanā. Lai arī laikposmā līdz 2030. gadam un dažādās dalībvalstīs

¹⁵ COM(2020) 274 final (2020. gada 1. jūlijs).

¹⁶ Padomes Ieteikums C 417/01 (2020. gada 24. novembris).

¹⁷ Padomes Rezolūcija 2021/C 66/01 (2021. gada 22. februāris).

¹⁸ Sīkāku informāciju par prognozēm sk. Komisijas dienestu darba dokumentā (SWD(2021) 46), kas pievienots šim pārskatam.

progress, visticamāk, būs atšķirīgs, minēto mērķrādītāju sasniegšana ir iespējama, ja, ņemot vērā katras valsts sākotnējo pozīciju, visas dalībvalstis īsteno kopīgus centienus un rīkosies, lai tos īstenotu nolūkā veicināt augšupēju konvergenci un labklājību. **Komisija aicina Eiropadomi apstiprināt šos trīs mērķrādītājus. Tā arī aicina dalībvalstis noteikt savus valsts mērķrādītājus kā ieguldījumu šajos kopīgajos centienos.**

Šos jaunos mērķrādītājus atbalstīs sociālo rezultātu pārskata pārskatīšana. Pārskatītais sociālo rezultātu pārskats atspoguļos dalībvalstu tendences un darbības rezultātus, ļaujot Komisijai uzraudzīt progresu virzībā uz sociālā pīlāra principu īstenošanu, kas ir daļa no labi iedibinātā politikas koordinācijas satvara Eiropas pusgada kontekstā.

3. SOCIĀLĀ PĪLĀRA PRINCIPU ĪSTENOŠANA

Kopš sociālā pīlāra proklamācijas Gēteborgas samitā 2017. gadā ES, valsts, reģionālā un vietējā līmenī jau ir pieņemti būtiski pasākumi¹⁹ ar ES fondu atbalstu, tehnisko atbalstu un norādījumiem Eiropas pusgada procesa kontekstā, kā arī ieteikumiem par ES sociālās dimensijas stiprināšanu²⁰. Tagad ir pienācis laiks, iesaistot visus pārvaldības līmeņus, sociālos partnerus un citus dalībniekus, veikt saskaņotus centienus, lai pilnībā īstenotu sociālā pīlāra principus. Turpmākās iedaļas koncentrējas uz jomām, kurām ir jāpievērš papildu uzmanība ne tikai pašreizējās atveseļošanas kontekstā, bet arī ilgtermiņā, lai līdz 2030. gadam izveidotu spēcīgāku sociālo Eiropu visu eiropiešu interesēs.

3.1 VAIRĀK UN LABĀKAS DARBVIETAS

Darba iespēju radīšana reālajā ekonomikā

Šodien ES prioritāte ir saglabāt un radīt jaunas darbvietas. Kvalitatīva nodarbinātība ir galvenais ienākumu, mērķtiecības un sasniegumu avots, un tā ir būtiska sociālajai iekļaušanai un aktīvai līdzdalībai sabiedrībā. Laikposmā no 2014. līdz 2019. gadam ES ekonomiku papildināja vairāk nekā 14,5 miljoni darbvietu. Tomēr koronavīrusa krīzes dēļ šī tendence apstājās un daudzu eiropiešu iztika un nodarbinātības izredzes tika apdraudētas.

Ātri reaģējot uz krīzi, ES un valstu pasākumi lielā mērā spēja mazināt negatīvo ietekmi. Saīsināta darbalaika shēmas ir efektīvi nodrošinājušas nodarbinātības saglabāšanu pandēmijas kontekstā, un tās vajadzības gadījumā vajadzētu saglabāt. Atbilstoši Komisijas politiskajām pamatnostādnēm Eiropas pagaidu atbalsta instruments bezdarba riska mazināšanai ārkārtas situācijā (*SURE*)²¹ ir instruments mūsu iedzīvotāju aizsardzībai ārēju satricinājumu gadījumā. Tas sniedz aizdevumus saīsināta darba laika

¹⁹ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20980&langId=en>.

²⁰ Sk. Komisijas dienestu darba dokumentu (SWD(2021) 46), kas šim paziņojumam pievienots kā pārskats, un paziņojuma 1. pielikumu.

²¹ Padomes Regula (ES) 2020/672 (2020. gada 19. maijs).

shēmu un līdzīgu pasākumu finansēšanai, īpaši pašnodarbinātām personām. Šo aizdevumu finansēšanai ES emitēja pirmās ES sociālās ietekmes obligācijas un tādējādi veicināja sociālā finansējuma attīstību Eiropā. Līdz 2020. gada beigām šā instrumenta ietvaros tika apstiprināts 90,3 miljardu EUR finansiālais atbalsts, kas palīdzēs 18 dalībvalstīm. Līdz 2021. gada februāra sākumam 15 ES dalībvalstis ir saņēmušas *SURE* aizdevumus aptuveni 53,5 miljardu EUR apmērā, un lielāks atbalsts sekos. Mēs rūpīgi izvērtēsim veiksmīgo pieredzi ar *SURE* turpmākajos gados.

Tomēr, Eiropai pārejot no reaģēšanas krīzes situācijā uz atveseļošanu, ir vajadzīgs tālredzīgāks atbalsts kvalitatīvu darbvietu radīšanai un nodarbinātībai, lai veidotu ilgtspējīgu virzību uz 2030. gada nodarbinātības 78 % mērķrādītāju. Pandēmijas dēļ daudzām nozarēm būs vajadzīgs laiks, lai pilnībā atveseļotos, un daudzi uzņēmumi šīs krīzes dēļ nonāks finansiālās grūtībās. Pilnībā funkcionējoša vienotā tirgus atjaunošana un veicināšana ir obligāta, lai atbalstītu atveseļošanu un maksimāli palielinātu darbvietu radīšanas potenciālu visās ekonomikas ekosistēmās. Šajā saistībā ir vajadzīga stratēģiska pieeja, lai pakāpeniski pārietu no ārkārtas pasākumiem uz pasākumiem, kas var veicināt atveseļošanu. Ieguldījumi cilvēkos ir būtiski, lai atvieglotu profesionālās pārmaiņas virzībā uz zaļajām un digitālajām nozarēm un atbalstītu pārstrukturēšanu pandēmijas visvairāk skartajās nozarēs. Jauniem politikas risinājumiem būtu jāietver saskaņots aktīva darba tirgus politikas kopums, t. sk. uz darbā pieņemšanu un profesionālajām pārmaiņām vērsti pagaidu stimuli, prasmju politika un labāk sagatavoti nodarbinātības dienesti, šim nolūkam pilnībā izmantojot pieejamos ES līdzekļus. Pasākumi var ietvert, piemēram, atbalstu mācekļībai un uzņēmējdarbībai vai nodarbinātības atjaunošanas plānus, kas izstrādāti nolūkā atbalstīt bezdarba riskam pakļautos darba ņēmējus. Ieguldījumi jaunās nozarēs vajadzīgajās prasmēs būtu jāuzskata par prioritāriem, lai nodrošinātu reālas nodarbinātības perspektīvas darba ņēmējiem, kuriem draud atļaišana vai kuri jau ir bezdarbnieki. **Lai atbalstītu nodarbinātību veicinošu atveseļošanu dalībvalstīs pēc Covid-19 krīzes, Komisija līdz ar šo rīcības plānu nāk klajā ar Komisijas ieteikumu par iedarbīgu un aktīvu atbalstu nodarbinātībai (EASE)²², kurā sniegti norādījumi par to, kā kombinēt politikas pasākumus un pieejamo finansējumu, lai veicinātu darbvietu radīšanu un profesionālās pārmaiņas augošās nozarēs, īpaši digitālajās un zaļajās nozarēs.**

Šajā pārmaiņu procesā sadarbībai ar nodarbinātības dienestiem un sociālo partneru dialogam ir būtiska nozīme sociāli atbildīgas pārstrukturēšanas veicināšanā²³. Darba ņēmēju un viņu pārstāvju sociālajam dialogam, informēšanai, konsultēšanai un līdzdalībai dažādos līmeņos (arī uzņēmumu un nozaru līmenī) ir svarīga nozīme ekonomikas pārkārtošanā un inovācijas veicināšanā darbavietā, īpaši ņemot vērā notiekošo divējādo pārkārtošanos un pārmaiņas darba pasaulē. ES līmenī visaptverošs direktīvu satvars par darba ņēmēju informēšanu un konsultēšanu gan valsts, gan starptautiskā līmenī²⁴ paredz noteikumus par viņu tiesību aizsardzību pārstrukturēšanas procesos. Valstu iestādēm un sociālajiem partneriem šie noteikumi ir jāievēro. Varētu

²² C(2021) 1372 (2021. gada 4. marts).

²³ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=782&langId=en>.

²⁴ Direktīva 98/59/EK, 2001/23/EK, 2002/14/EK, 2009/38/EK, 2001/86/EK.

paredzēt īpašu procedūru šo direktīvu īstenošanas un izpildes uzlabošanai. Ieguldījumi valsts nodarbinātības dienestu (VND) modernizācijā, arī izmantojot ANM un Kohēzijas fonda prasībām atbilstošu pasākumus, var palielināt to spēju pēc pandēmijas stāties pretī augstākam bezdarba līmenim un atbalstīt arvien lielāku darba ņēmēju plūsmu starp nozarēm.

Īpaša uzmanība jāpievērš jauniešiem un mazkvalificētiem cilvēkiem, kuri ir neaizsargātāki pret darba tirgus svārstībām. Viņiem vajadzīgs papildu atbalsts, jo daudzi strādāja pandēmijas visvairāk skartajās nozarēs, piemēram, tūrismā, citiem pēc studiju beigšanas bija mazāk iespēju pirmo reizi iekļauties darba tirgū, savukārt citiem nācās pārtraukt izglītību vai apmācību, un viņi nevarēja iegūt kvalifikāciju, kā plānots. Pastiprinātā Garantija jauniešiem²⁵ sniedz ieteikumus par stabilu integrāciju darba tirgū, galveno uzmanību pievēršot kvalitatīvai nodarbinātībai. To atbalstīs *NextGenerationEU* un DFS, galvenokārt izmantojot Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) ar ANM atbalsttiesīgo pasākumu atbalstu. Komisija atkārtoti aicina dalībvalstis atvēlēt vismaz 22 miljardus EUR jauniešu nodarbinātības atbalstam²⁶. Stažēšanās vai prakses iespējas ļauj gūt praktisku un personisku pieredzi. Tās atvieglo jauniešu piekļuvi darba tirgum. Tomēr šo mērķi var sasniegt tikai tad, ja stažēšanās ir kvalitatīva un tajā tiek piemēroti taisnīgi darba nosacījumi.

Atbalsts nodarbinātībai un darba ņēmējiem nevar būt sekmīgs bez atbalsta uzņēmumiem un uzņēmējiem. Tāpat kā līdz šim dinamiskai rūpniecībai būs galvenā nozīme Eiropas nākotnes labklājībā, un tā būs svarīgs jaunu darbvietu avots. Eiropas rūpniecībā ir nodarbināti aptuveni 35 miljoni cilvēku, un vēl daudzi miljoni darbvietu ir saistīti ar to. Ar 2020. gada martā uzsāktu jauno industriālo stratēģiju²⁷ un rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku²⁸ Komisija lika pamatus rūpniecības politikai, kas stimulē inovatīvas un konkurētspējīgas industriālas ekosistēmas. Mūsu ieceres nav mainījušās, un mums ir jāpaātrina atveseļošana. Stratēģija tiks atjaunināta, lai turpinātu nodrošināt Eiropas konkurētspēju un noturību tā, ka rūpniecība var virzīt zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) ir būtiska nozīme nodarbinātību veicinošā atveseļošanā²⁹. Tieši pirms pandēmijas 50 % MVU ar vismaz 10 darbiniekiem iepriekšējos trijos gados bija palielinājuši nodarbinātību un 44 % MVU plānoja palielināt savu darbinieku skaitu. Tiem, kas bija ieguldījuši inovācijās, bija lielāka iespējamība palielināt savu nodarbinātību salīdzinājumā ar tiem, kas inovācijās ieguldījuši nebija. Pakalpojumu nozare vien, kurā dominē MVU, veido aptuveni 70 % no ES iekšzemes kopprodukta (IKP) un nodarbinātības un rada lielāko daļu jauno darbvietu. Kā piemēru var minēt veselības un sociālās aprūpes nozari, kuras izaugsmes potenciāls nākamajos 10 gados tiek lēsts 8 miljonu brīvu darbvietu apmērā. Sieviešu īpatsvars šajā nozarē ir izteikti liels, un viņas nodrošina gan formālu, gan neformālu (un neapmaksātu) aprūpi. Pandēmija īpaši smagi ir skārusi mazos uzņēmumus un pašnodarbinātas personas, kas ar lielām grūtībām spēj noturēties virs ūdens. Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi pastiprināt atbalstu

²⁵ Padomes Ieteikums C 372/01 (2020. gada 30. oktobris).

²⁶ COM(2020) 276 final (2020. gada 1. jūlijs).

²⁷ COM(2020) 102 final (2020. gada 10. marts).

²⁸ COM(2020) 98 final (2020. gada 11. marts).

²⁹ COM(2020) 103 final (2020. gada 10. marts).

MVU un uzņēmējdarbībai, t. sk. sieviešu uzņēmējdarbībai, lai palīdzētu tiem atjaunot darbību un stimulētu inovatīvu jaunuzņēmumu izveidi, ļaujot tiem strauji attīstīties ES atveseļošanas laikā.

Jaunas iespējas radīsies arī saistībā ar sociālo ekonomiku, kas rada darbvietas un vienlaikus risina galvenās sociālās problēmas daudzās nozarēs, bieži vien pateicoties sociālajām inovācijām. Algots darbs sociālajā ekonomikā dalībvalstīs svārstās no mazāk nekā 1 % līdz 10 % no kopējā darbaspēka, un tas liecina par lielu neizmanto tu ekonomisko potenciālu.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- 2022. gadā pārskatīs Padomes Ieteikumu par **stažēšanās kvalitātes sistēmu**, īpaši attiecībā uz darba nosacījumiem;
- pamatojoties uz 2020. gada industriālās stratēģijas īstenošanu un Covid-19 pandēmijas laikā gūto pieredzi, 2021. gada 2. ceturksnī atjauninās jauno **Eiropas industriālo stratēģiju**;
- 2021. gada 4. ceturksnī pieņems **Sociālās ekonomikas rīcības plānu** un izmantos sociālās ekonomikas potenciālu, lai radītu kvalitatīvas darbvietas un veicinātu taisnīgu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi;
- izvērtēs **pieredzi, kas gūta saistībā ar Eiropas pagaidu atbalsta instrumentu bezdarba riska mazināšanai ārkārtas situācijā (SURE)**.

Komisija mudina:

- dalībvalstis izstrādāt un īstenot saskaņotus pasākumu kopumus, ar ko veicina **iedarbīgu un aktīvu atbalstu nodarbinātībai (EASE)** pēc Covid-19 krīzes, pilnībā izmantojot šim nolūkam pieejamos ES līdzekļus;
- dalībvalstis īstenot pastiprināto **Garantiju jauniešiem**, īpašu uzmanību pievēršot kvalitatīviem piedāvājumiem, kas atbalsta stabilu integrāciju darba tirgū, izmantojot ES finansiālo atbalstu;
- valstu iestādes un sociālos partnerus nodrošināt **darbinieku informēšanu un konsultēšanu pārstrukturēšanas procesos**, kā to paredz ES noteikumi, un **veicināt darbinieku līdzdalību uzņēmuma līmenī**, lai veicinātu inovāciju darbavietā;
- valstu, reģionālās un vietējās iestādes atbalstīt **uzņēmējdarbību**, t. sk. sieviešu uzņēmējdarbību, un veicināt MVU digitalizācijai, ilgtspējai un noturībai labvēlīgas vides izveidi;
- valsts, reģionālās un vietējās iestādes kopā ar nozari, t. sk. MVU, sociālajiem partneriem un pētniekiem, sniegt ieguldījumu Komisijas darbā **industriālo ekosistēmu** jomā, galveno uzmanību pievēršot pārrobežu un vairākas ekosistēmas aptverošai sadarbībai, arī izmantojot Industriālo forumu³⁰.

Darba standartu pielāgošana nodarbinātības nākotnei

³⁰ https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/dialogue-expert-advice_en.

Darba nosacījumi ES ir vieni no labākajiem pasaulē. ES tiesību aktos ir noteiktas minimālās prasības attiecībā uz darba nosacījumiem, darba laiku, darba aizsardzību un vienlīdzīgu attieksmi pret personām neatkarīgi no dzimuma, etniskās izcelsmes vai rases, invaliditātes, reliģijas vai pārliecības, vecuma vai seksuālās orientācijas. Tie arī mobilajiem darba ņēmējiem nodrošina vienlīdzīgu attieksmi ar valstspiederīgajiem attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai, darba nosacījumiem un visām pārējām sociālajām un nodokļu priekšrocībām. Tomēr darba pasaule pastāvīgi mainās, jo īpaši digitalizācijas dēļ. Rodas jauni darba organizācijas un darba tiesisko attiecību veidi, kas rada jaunas iespējas un problēmas. Lai panāktu pilnīgu nodarbinātību, būs ne tikai būtiski jāpalielina līdzdalība darba tirgū, bet arī kvalitatīvas darbvietas jābalsta uz pienācīgiem darba nosacījumiem, kas ir darba devēju galvenā atbildība. Nodokļu slogs būtu jāpārvirza no darbaspēka uz citiem avotiem, kas vairāk atbalsta nodarbinātību saskaņā ar klimata un vides politikas mērķiem, vienlaikus aizsargājot ienākumus, kas nodrošinās pienācīgu sociālo aizsardzību.

Pirmā risināmā problēma ir nodarbinātu personu nabadzība un nevienlīdzība. ES darba tirgi saskaras ar arvien lielāku mazatalgotu un mazkvalificētu profesiju īpatsvaru, kā arī ar tradicionālo darba koplīgumu slēgšanas struktūru vājināšanos dažās valstīs. Lai uzraudzītu šīs tendences, *Eurofound* turpinās apkopot datus par kolektīvo darba attiecību un algu attīstības tendencēm visā ES, arī par pašnodarbināto personu iztikas minimumu un atalgojumu.

Nodrošināt adekvātu samaksu par darbu ir ļoti būtiski, lai garantētu pienācīgus darba nosacījumus un dzīves apstākļus darba ņēmējiem un viņu ģimenēm, kā arī lai veidotu taisnīgu un noturīgu ekonomiku un atbalstītu iekļaujošu izaugsmi. Lai visā ES nodrošinātu minimālos standartus attiecībā uz pienācīgām minimālajām darba algām, vienlaikus atbalstot darba koplīguma slēgšanas sarunas, Komisija 2020. gada oktobrī nāca klajā ar priekšlikumu direktīvai par adekvātu minimālo algu³¹, pilnībā ievērojot valstu tradīcijas un sociālo partneru autonomiju.

Vēl viena nozīmīga jauna tendence ir tradicionālo robežu izžušana starp darba ņēmēju un pašnodarbinātu personu un arvien lielāka pašnodarbināto neviendabība. Kā piemēru var minēt tādu neaizsargātu pašnodarbinātu personu parādīšanos, kas strādā platformās un darbojas nestabilos apstākļos. Pandēmija šo problēmu iezīmēja attiecībā uz piegādes darbiniekiem, īpaši saistībā ar viņu piekļuvi sociālajai aizsardzībai un veselības un drošības riskiem. Tāpēc Komisija apkopo datus konkrēti par platformās nodarbināto cilvēku darba nosacījumiem. Saskaņā ar LESD 154. pantu Komisija 2021. gada februārī sāka apspriešanos ar sociālajiem partneriem par iespējamo ES rīcības virzienu³². 2020. gada jūnijā Komisija arī uzsāka iniciatīvu³³ nolūkā nodrošināt, ka ES konkurences tiesības netraucē uzlabot darba nosacījumu reglamentēšanu ar darba koplīgumiem pašnodarbinātām personām, kam tas vajadzīgs.

³¹ COM(2020) 682 (2020. gada 28. oktobris).

³² C(2021) 1127 final (2021. gada 24. februāris).

³³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1237 un https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_21_23.

Darbavietu paātrinātā digitalizācija arī izgaismo jautājumus, kas saistīti ar uzraudzību, datu izmantošanu un algoritmiskās pārvaldības rīku piemērošanu. Mākslīgā intelekta (MI) sistēmas bieži izmanto, lai vadītu pieņemšanu darbā, uzraudzītu darba slodzi, noteiktu atalgojuma likmes, vadītu karjeras virzību vai palielinātu procesu efektivitāti, kā arī lai veiktu lielas slodzes uzdevumus. Risinot algoritmiskās lēmumu pieņemšanas problēmas, īpaši riskus saistībā ar neobjektīviem lēmumiem, diskrimināciju un pārrēķināšanas trūkumu, var uzlabot uzticēšanos ar MI vadītām sistēmām, veicināt to ieviešanu un aizsargāt pamattiesības.

Pandēmijas dēļ daudziem tāldarbs ir kļuvis par normu, un, iespējams, tas būs plaši izplatīts arī ilgtermiņā. Spēja strādāt no jebkuras vietas jebkurā laikā ir bijusi izšķirīga uzņēmējdarbības nepārtrauktībai. Tāldarbs paver iespējas sinerģijai un efektivitātei attiecībā uz darba un privātās dzīves līdzsvaru: samazinās ceļā uz darbu pavadītais laiks un nogurums, turklāt elastīgāka profesionālās un privātās dzīves organizācija var palielināt ražīgumu un nodrošināt pozitīvu zaļo ietekmi. Tajā pašā laikā vispārējs tāldarbs rada nepieciešamību apsvērt, piemēram, darba līgumā noteiktā darba laika robežas un līdzsvaru starp darba un privāto dzīvi.

Abas norises – digitalizācija un tāldarbs – ir pamats plašām politiskām debatēm ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, īpaši sociālajiem partneriem. Starpnozaru sociālie partneri 2020. gada jūnijā parakstīja Autonomo pamatnolīgumu par digitalizāciju, t. sk. sadaļu par pieslēgšanās un atslēgšanās kārtību³⁴. Eiropas Parlaments 2021. gada 21. janvārī pieņēma rezolūciju, kuras pamatā ir normatīvais patstāvīgais ziņojums par tiesībām būt bezsaistē³⁵. Rezolūcija aicina Komisiju nākt klajā ar priekšlikumu direktīvai par minimālajiem standartiem un nosacījumiem, ar kuriem nodrošina, ka darba ņēmēji var izmantot savas tiesības būt bezsaistē. Rezolūcijā arī uzsvērta sociālo partneru būtiskā nozīme pasākumu noteikšanā un īstenošanā attiecībā uz tiesībām būt bezsaistē un atrast pareizo līdzsvaru starp digitalizācijas sniegto iespēju izmantošanu darbavietā un to radīto problēmu risināšanu. Šajā saistībā Parlamenta rezolūcijā kā pirmais solis ir ieteikts sociālajiem partneriem trīs gadu laikā veikt īstenošanas pasākumus.

Kā minēts Komisijas politikas pamatnostādņēs, Komisija ir apņēmusies reaģēt uz Eiropas Parlamenta pašiniciatīvas rezolūcijām, kas pamatojas uz LESD 225. pantu, un pieņemt tiesību aktu, pilnībā ievērojot proporcionalitātes, subsidiaritātes un labāka likumdošanas procesa principus. Par visiem Komisijas tiesību akta priekšlikumiem, kas saistīti ar tiesībām būt bezsaistē, saskaņā ar LESD 154. pantu ir jāapspriežas ar ES sociālajiem partneriem, kuri vienošanās ceļā var nolemt rīkoties.

Komisija aicina sociālos partnerus rast kopīgi saskaņotus risinājumus, lai novērstu problēmas, ko rada tāldarbs, digitalizācija un tiesības būt bezsaistē. Komisija novērtēs esošo praksi un noteikumus, kas saistīti ar tiesībām būt bezsaistē, un aktīvi atbalstīs sociālos partnerus to centienos, atvieglojot diskusijas un apzinot paraugpraksi. Gaidāmais

³⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5665>.

³⁵ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0021_LV.pdf.

Darba laika direktīvas³⁶ īstenošanas ziņojums arī dos iespēju sniegt papildu apsvērumus par tāldarba ietekmi uz darba laiku.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem 2021. gada 4. ceturksnī iesniegs **tiesību akta priekšlikumu par platformā nodarbinātu darbinieku darba nosacījumiem**;
- 2021. gada 4. ceturksnī nāks klajā ar iniciatīvu, kas nodrošinās, ka **ES konkurences tiesības** nekavē (dažu) pašnodarbinātu personu koplīgumu slēgšanu;
- pēc Baltās grāmatas par mākslīgo intelektu 2021. gada 2. ceturksnī ierosinās **ES regulu par mākslīgo intelektu**, lai veicinātu uzticama mākslīgā intelekta izmantošanu ES ekonomikā, arī visu nodarbinātības veidu darbavietās;
- 2022. gadā iesniegs ziņojumu par Darba laika direktīvas īstenošanu;
- nodrošinās pienācīgus turpmākos pēcpasākumus attiecībā uz Eiropas Parlamenta rezolūciju ar ieteikumiem Komisijai par tiesībām būt bezsaistē.

Komisija mudina:

- sociālos partnerus veikt turpmākus pēcpasākumus saistībā ar **Autonomo pamatnolīgumu par digitalizāciju**, īpaši saistībā ar pieslēgšanās un atslēgšanās kārtību, un izpētīt: 1) pasākumus, kas nodrošina taisnīgus tāldarba nosacījumus, un 2) pasākumus, kas nodrošina to, ka visi darba ņēmēji var efektīvi izmantot tiesības būt bezsaistē.

Darba aizsardzības standarti jaunā darba pasaulē

Darba aizsardzības standartu uzlabošana ir būtiska ne tikai darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzībai, bet arī darba ražīgumam, nodarbinātībai un ekonomikai kopumā. Aplēsts, ka ar darbu saistītu nelaimes gadījumu un slimību dēļ ES ik gadu tiek zaudēti aptuveni 3,3 % no IKP. Pēdējo desmit gadu laikā Eiropas darba aizsardzības politikas satvars un noteikumi ir palīdzējuši ievērojami uzlabot darba nosacījumus. Darbā notikušu letālu nelaimes gadījumu biežums ir samazinājies gandrīz par 30 %.

Ņemot vērā straujās tehnoloģiskās un sociālās pārmaiņas, ir jāatjaunina ES darba aizsardzības stratēģiskais satvars. Pandēmija ir skaidri apliecinājusi, ka obligāti ir vajadzīgi pienācīgi veselības un drošības pasākumi. Digitalizācijas paātrināšanās maina pašu darba vides jēdzienu, veiktā darba raksturu un saturu, darba laika režīmu un attiecības darbavietā. Šajā saistībā psihosociālie un organizatoriskie riska faktori var izraisīt lielāku ar darbu saistītu stresu, garīgās veselības pasliktināšanos, kā arī ergonomiskus un drošības riskus. Tas ir īpaši sarežģīti mikrouzņēmumiem un MVU.

Tāpēc veselīgas un drošas darba vides nodrošināšana ir būtiska, lai aizsargātu darba ņēmējus, uzturētu ražīgumu un nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomikas atveseļošanu. Jaunajā ES darba aizsardzības stratēģiskajā satvarā tiks noteikti galvenie

³⁶ Direktīva 2003/88/EK (2003. gada 18. novembris).

principi un mērķi koordinētai dalībvalstu, sociālo partneru un citu ieinteresēto personu rīcībai, lai uzlabotu darba ņēmēju veselību un drošību.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- 2021. gada 2. ceturksnī iesniegs **jaunu darba aizsardzības stratēģisko satvaru 2021.–2027. gadam**, lai atjauninātu darba ņēmēju aizsardzības standartus un novērstu tradicionālos un jaunus ar darbu saistītos riskus;
- ņemot vērā rezultātus, kas gūti notiekošajā apspriešanās ar sociālajiem partneriem, 2022. gadā nāks klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem **ar mērķi samazināt darba ņēmēju ekspozīciju bīstamām ķīmiskajām vielām, arī azbestam**³⁷.

Komisija mudina:

- publiskā sektora iestādes un sociālos partnerus nodrošināt **spēkā esošo noteikumu piemērošanu un izpildi**.

Darbaspēka mobilitāte

Mobilitāte ir Eiropas projekta pamatā. Pēdējos gados Komisija ir ierosinājusi vērīgu programmu taisnīgai darbaspēka mobilitātei. Tā ietvēra *EURES*³⁸ reformu, noteikumu par darba ņēmēju norīkošanu darbā pārskatīšanu³⁹, sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācijas noteikumu pārskatīšanu⁴⁰, politiskās norādes⁴¹ un jaunus sociālos noteikumus “mobiliem” autotransporta nozares darba ņēmējiem (arī par transportlīdzekļu vadītāju norīkošanu darbā)⁴², cīņu pret nedeklarētu darbu un Eiropas Darba iestādes (EDI) izveidi⁴³. Tagad galvenā uzmanība tiek pievērsta minēto noteikumu pilnīgai īstenošanai un izpildei. Komisija kopā ar EDI sniegs atbalstu valstu iestādēm un darba inspekcijām, piemēram, veidojot spējas un sniedzot informāciju par tiesībām un pienākumiem, kas jāpilda, strādājot citā valstī.

Covid-19 pandēmija ir izgaismojusi daudzu mobilo darba ņēmēju, arī sezonas darba ņēmēju, nestabilos darba nosacījumus. Lai iekšējais tirgus darbotos labi, ir svarīgi aizsargāt un uzlabot viņu tiesības un darba nosacījumus, vienlaikus nodrošinot netraucētu darbaspēka mobilitāti uzņēmumiem un pārvaldes iestādēm. Komisija savā ilgtermiņa rīcības plānā⁴⁴ noteica pasākumus vienotā tirgus noteikumu labākai īstenošanai un izpildei, arī saistībā ar darbaspēka mobilitāti. Komisija pieņēma pamatnostādnes par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos⁴⁵ un par sezonas darba ņēmējiem Eiropas Savienībā saistībā ar Covid-19 uzliesmojumu⁴⁶. Turpinot šo darbu, tiek vākti dati par pagaidu darba aģentūru darba izmantošanu, īpaši pārrobežu darba kontekstā. Tas

³⁷ Pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem, kas sākas 2020. gada 17. decembrī (C(2020) 8944 final).

³⁸ [EURES portāls](#).

³⁹ Direktīva (ES) 2018/957 (2018. gada 28. jūnijs).

⁴⁰ COM(2016) 815 final (2016. gada 14. decembris).

⁴¹ COM(2020) 789 (2020. gada 9. decembris).

⁴² [Regula \(ES\) 2020/1054 \(2020. gada 15. jūlijs\)](#).

⁴³ Regula (ES) 2019/1149 (2019. gada 20. jūnijs).

⁴⁴ COM(2020) 94 final (2020. gada 3. marts).

⁴⁵ 2020/C 102 I/03 (2020. gada 30. marts).

⁴⁶ C(2020) 4813 final (2020. gada 16. jūlijs).

kalpos par pamatu tam, lai Komisija varētu novērtēt vajadzību pēc likumdošanas vai citas darbības ES līmenī, konkrētāk, par iespējamu Pagaidu darba aģentūru direktīvas⁴⁷ pārskatīšanu.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- sadarbosies ar Eiropas Darba iestādi (EDI) jautājumos par ES darbaspēka mobilitātes noteikumu pienācīgu īstenošanu un izpildi, informācijas un darba inspekciju spēju veidošanu valstu līmenī un mobilo darba ņēmēju, arī sezonas darba ņēmēju, aizsardzību; **2024. gadā Komisija izvērtēs EDI sniegumu attiecībā uz tās mērķi un uzdevumiem un vajadzības gadījumā atkārtoti novērtēs tās pilnvaru darbības jomu.**

Komisija mudina:

- Eiropas Parlamentu un Padomi pabeigt sarunas par **sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācijas noteikumu pārskatīšanu;**
- publiskā sektora iestādes un sociālos partnerus sadarboties, lai **aizsargātu mobilo darba ņēmēju, arī sezonas darba ņēmēju, tiesības.**

3.2 PRASMES UN VIENLĪDZĪBA

Ieguldījumi prasmēs un izglītībā, lai visiem pavērtu jaunas iespējas

Kvalificēts darbaspēks ir plaukstošas zaļas un digitālas ekonomikas dzinējspēks, ko virza novatoriskas idejas un produkti, kā arī tehnoloģiju attīstība. Izglītības un apmācības sistēmām ir būtiska nozīme, veidojot pamatu mūžizglītībai, nodarbināmībai un līdzdalībai sabiedrībā. Ir jāveic ieguldījumi izglītībā, jo, atņemot iespēju mācīties, ilgtermiņā negatīvi tiks ietekmēta produktivitāte un IKP pieaugums.

Zaļā un digitālā pārkārtošanās vēl vairāk pastiprina vajadzību pēc pastāvīgiem ieguldījumiem izglītības un apmācības sistēmās. Sākotnējā izglītība un apmācība, arī agrīnā pirmsskolas izglītība un aprūpe, nodrošina pamatu, uz kura veidot pamatprasmes un transversālās prasmes, kas vajadzīgas strauji mainīgajā sabiedrībā; tās arī veido pamatu turpmākajai izglītībai un prasmju pilnveidošanai. Lai nodrošinātu, ka gan bērniem, gan jauniešiem, gan pieaugušajiem ir piekļuve modernai izglītībai un apmācībai, svarīgs panākumu faktors ir pašu skolu un profesionālās izglītības un apmācības centru modernizācija. Vidiskās ilgtspējas veicināšana sākas jau agrīnā vecumā. Komisija ierosinās Padomes ieteikumu⁴⁸, kas izglītībā un apmācībā palīdzēs integrēt biodaudzveidību un ekosistēmas. Turklāt zaļā kursa pamatiniciatīvas ANM ietvaros, piemēram, “Progresīvāka enerģētika”, “Renovācija” un “Uzlāde un uzpilde”, atbalstīs jaunu zaļo prasmju apguvi un pavērs jaunas darba iespējas saistībā ar zaļajām tehnoloģijām.

⁴⁷ Direktīva 2008/104/EK (2008. gada 19. novembris).

⁴⁸ COM(2020) 625 final (2020. gada 30. septembris).

Turklāt Digitālās izglītības rīcības plāna 2021.–2027. gadam⁴⁹, arī gaidāmā Eiropas digitālās izglītības centra, mērķis ir atbalstīt augstas veiktspējas digitālās izglītības ekosistēmas attīstību Eiropā un uzlabot digitālās prasmes un kompetences, lai īstenotu digitālo pārkārtošanos visās nozarēs. Šie mērķi kļuva vēl aktuālāki Covid-19 krīzes laikā, jo bērni un jaunieši no nelabvēlīgas vides saskārās ar būtiskiem šķēršļiem, kas kavēja piekļuvi attālinātām mācībām, tālākizglītībai un tālākapmācībai.

Augstākās izglītības iestādes un profesionālā izglītība un apmācība (PIA) nodrošina, ka mūsu pašreizējam un nākotnes darbaspēkam ir pienācīgas prasmes un ka tas var dot ieguldījumu ekonomikas atveseļošanā. Eiropas izglītības telpa, 2020. gada Prasmju programma⁵⁰, Digitālās izglītības rīcības plāns un Padomes ieteikums par PIA ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai⁵¹ atbalsta dalībvalstis šo problēmu risināšanā. Eiropas Pētniecības telpa ir arī viens no stūrakmeņiem, lai Eiropa kļūtu konkurētspējīga un ilgtspējīga un lai ar inovācijas palīdzību pavērtos iespējas⁵².

Lai sasniegtu 2030. gadam izvirzīto mērķi – panākt, ka 60 % pieaugušo katru gadu piedalās mācību pasākumos, – ir vajadzīgi ilgtspējīgi publiski un privāti ieguldījumi, kas darbaspējas vecuma cilvēkiem atvieglotu piekļuvi apmācībai. Palielinātais ES finansējums sniegs vēl nebijušas iespējas: “ESF+”⁵³ ar 88 miljardu EUR budžetu⁵⁴ joprojām būs nozīmīgs finansējuma avots prasmju, izglītības un apmācības jomā; “Erasmus+”⁵⁵ ar vairāk nekā 26 miljardu EUR budžetu⁵⁶ veicinās prasmju attīstību un ieguldījumus izglītības un apmācības sistēmās, t. sk. tādos projektos kā “Eiropas universitātes” un “Profesionālās izcilības centri”. Dalībvalstis arī gūs labumu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), proti, varēs saņemt atbalstu apmācības infrastruktūrai un aprīkojumam, un no tehniskā atbalsta instrumenta⁵⁷, proti, varēs veidot iekļaujošas stratēģijas pieaugušo prasmju pilnveidei un pārkvalifikācijai, izstrādāt sertifikācijas un validācijas sistēmas, kā arī atbalstīt mācību nepārtrauktību un mobilitāti starp PIA nodrošinātājiem.

Kā norādīts Komisijas ierosinātajā “pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides” pamatelementā un Komisijas ieteikumā par iedarbīgu un aktīvu atbalstu nodarbinātībai (EASE), kas iesniegts kopā ar šo rīcības plānu, ANM var arī veicināt ieguldījumus un reformas šajā jomā. Ir jāveicina arī jauni privātie ieguldījumi gan no lieliem, gan maziem uzņēmumiem. Kā daļa no jaunās Prasmju programmas, 2020. gada novembrī sāktais Prasmju pilnveides pakts⁵⁸ ir kopīgs iesaistes modelis starp reģioniem, nozarēm un vērtību ķēdēm uzņēmumiem, kas apņēmušies kvalificēt savu darbaspēku. Ekspertu grupa par ieguldījumiem izglītībā un apmācībā palīdzēs dalībvalstīm izstrādāt efektīvu un iedarbīgu finansējumu.

⁴⁹ Digitālās izglītības rīcības plāns 2021.–2027. gadam.

⁵⁰ COM(2020) 274 final (2020. gada 1. jūlijs).

⁵¹ Padomes Ieteikums C 417/01 (2020. gada 24. novembris).

⁵² COM(2020) 628 final (2020. gada 30. septembris).

⁵³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_21_225.

⁵⁴ 2018. gada cenas.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_20_2317.

⁵⁶ To veido 24,5 miljardi EUR faktiskajās cenās un papildu finanšu līdzekļi 1,7 miljardu EUR apmērā 2018. gada cenās.

⁵⁷ Regula (ES) 2021/240 (2021. gada 10. februāris).

⁵⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1517&langId=lv>

Cilvēku iedrošināšana mācīties visa mūža un karjeras garumā. Arī šajā jomā politika ir jāpārskata. Kā noteikts Prasmju programmā 2020. gadam, tiesības individuālu mācību kontu veidā var ļaut Eiropas iedzīvotājiem kļūt par savas karjeras virzītājspēku, vienlaikus atraisot finanšu līdzekļus dalībai apmācībā. Tiem var būt svarīga nozīme līdzekļus pārdomāti izstrādātiem kvalitātes satvariem, kā arī norādēm un prasmju apstiprināšanai. Inovatīvi instrumenti, piemēram, mikroapliecinājumi, var atvieglot elastīgus mācīšanās ceļus un atbalstīt darba ņēmējus darbā vai profesionālo pārmaiņu laikā. Lielāks uzsvars uz apmācību darba koplīgumos starp sociālajiem partneriem var uzlabot piekļuvi kvalitatīvām apmācības iespējām darbavietā, tostarp mācekļībai.

Eiropas atveseļošanai nepieciešams piesaistīt arī jaunus talantus. Eiropas novecošana un iedzīvotāju skaita samazināšanās rada strukturālu spiedienu uz darba tirgu un prasmju trūkumu dažādos reģionos un nozarēs. Kā izklāstīts jaunajā Migrācijas un patvēruma paktā⁵⁹, Komisijas mērķis ir nodrošināt, ka ES likumīgas migrācijas regulējums nāk par labu Eiropas sabiedrībai un ekonomikai, piesaistot talantus un atvieglot ES nepieciešamo dažādu prasmju līmeņu darba ņēmēju pieņemšanu un ES jau esošo trešo valstu darba ņēmēju mobilitāti ES iekšienē. Rīcības plāns integrācijai un iekļaušanai arī veicina nodarbinātības iespējas un migrantu izcelsmes personu prasmju atzīšanu⁶⁰.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- lai pilnībā izmantotu augstākās izglītības iestāžu potenciālu atveseļošanai 2021. gada 4. ceturksnī ierosinās **Augstākās izglītības pārveides programmu**, kas vērsta uz ilgtspējīgu, iekļaujošu, zaļu un digitālu pārkārtošanos;
- 2021. gada 4. ceturksnī ierosinās **Individuālo mācību kontu iniciatīvu**, lai pārvarētu šķēršļus, kas kavē piekļuvi apmācībai, un lai dotu pieaugušajiem iespēju pārvaldīt karjeras maiņu;
- 2021. gada 4. ceturksnī ierosinās **Eiropas pieeju mikroapliecinājumiem**, lai sekmētu elastīgus mācīšanās veidus un statusa maiņu darba tirgū;
- 2021. gada 4. ceturksnī ierosinās **Prasmju un talantu paketi**, tostarp pārskatīs Pastāvīgo iedzīvotāju direktīvu (Direktīva 2003/109), lai izveidotu patiesu ES pastāvīgā iedzīvotāja statusu, pārskatīs Vienotās atļaujas direktīvu (Direktīva 2011/98), lai vienkāršotu un precizētu tās darbības jomu (arī uzņemšanas un uzturēšanās nosacījumus mazkvalificētiem un vidēji kvalificētiem darba ņēmējiem), kā arī noteiks iespējas izveidot ES talantu fondu trešo valstu kvalificētiem darba ņēmējiem.

Komisija mudina:

- **Prasmju pilnveides pakta** garā reģioniem un uzņēmumiem, tostarp MVU, rūpniecības ekosistēmu un vērtību ķēžu ietvaros sadarboties, apmainīties ar informāciju un izstrādāt kopīgus prasmju apzināšanas un pielāgotus prasmju pilnveides risinājumus;

⁵⁹ COM(2020) 609 final (2020. gada 23. septembris).

⁶⁰ COM(2020) 758 final (2020. gada 24. novembris).

- dalībvalstis strādāt pie tā, lai īstenotu PIA politiku un ES līmeņa mērķus, kas izklāstīti **Padomes ieteikumā par PIA**, kā arī izvērst attiecīgas darbības un ieguldījumus;
- dalībvalstis izstrādāt visaptverošu politiku, lai saskaņā ar attiecīgajiem Padomes ieteikumiem⁶¹ visiem nodrošinātu **piekļuvi kvalitatīvai izglītībai** un sniegtu mērķtiecīgu atbalstu nelabvēlīgā situācijā esošiem izglītojamajiem, lai kompensētu krīzes negatīvo ietekmi.

Līdztiesības savienības veidošana

Mūsu sabiedrības un ekonomikas daudzveidība ir spēks. Eiropas Savienībā ir aizliegta diskriminācija dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Vienlīdzīgai attieksmei un vienlīdzīgai piekļuvei ir vajadzīgs iedarbīgs, pienācīgi īstenots un atjaunināts tiesiskais regulējums. Komisija gatavo kopīgu ziņojumu par Nodarbinātības vienlīdzības direktīvas⁶² un Rasu vienlīdzības direktīvas⁶³ piemērošanu, lai noteiktu paraugpraksi abu direktīvu īstenošanā un galvenos turpmāk risināmos uzdevumus, un tajā sniegs visus iespējamus tiesību aktus, kas vajadzīgi trūkumu novēršanai. Komisija ir arī nākusi klajā ar vērienīgām stratēģijām Līdztiesības savienībai, ar ko tiks veidota sinerģija, lai visiem nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas⁶⁴.

Lai izskaustu stereotipus un diskrimināciju nodarbinātības, apmācības, izglītības, sociālās aizsardzības, mājokļu un veselības jomā, ir vajadzīga apņēmīga rīcība valsts, reģionālā un vietējā līmenī, tostarp no sociālo partneru, valsts līdztiesības iestāžu, uzņēmumu un pilsoniskās sabiedrības puses. Tās var saņemt atbalstu no ES fondiem, piemēram, ESF+, ERAF, programmām “Radošā Eiropa” un “Erasmus”. Programma “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības”, kuras kopējais budžets ir 1,55 miljardi EUR, veicinās dzimumu līdztiesību, vienlīdzīgu attieksmi un vienlīdzīgas tiesības visiem, lai veicinātu demokrātiskāku, daudzveidīgāku un atvērtāku sabiedrību⁶⁵.

Īpaši steidzami jācenšas novērst ar dzimumu saistītus stereotipus un diskrimināciju. Neraugoties uz to, ka pagājušajā desmitgadē ir panākts ievērojams progress, sieviešu nodarbinātības un atalgojuma līmenis vēl aizvien nav sasniedzis vīriešu nodarbinātības un atalgojuma līmeni. Sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos, īpaši augstākā līmeņa vadības amatos un uzņēmumu valdēs. Īstenojot Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam⁶⁶, ES turpinās apkarot ar dzimumu saistītu vardarbību, dzimumu stereotipus, veicināt sieviešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā un strādās, lai novērstu dzimumu nevienlīdzību darba tirgū, darba samaksā un pensijās. Komisija turpinās iestāties par to, lai tiktu pieņemts

⁶¹ Padomes ieteikums ST/9010/2018/INIT (2018. gada 22. maijs); Padomes ieteikums ST/9009/2018/INIT (2018. gada 22. maijs); Padomes ieteikums ST/9015/2019/INIT (2019. gada 22. maijs).

⁶² Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris).

⁶³ Padomes Direktīva 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs).

⁶⁴ ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2025. gadam, COM(2020) 565 final (2020. gada 18. septembris). ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars 2020.–2030. gadam, COM(2020) 620 final (2020. gada 7. oktobris). Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu, COM(2020) 758 final (2020. gada 24. novembris). Savienība, kurā valda līdztiesība: LGBTIK līdztiesības stratēģija, COM(2020) 698 final (2020. gada 12. novembris).

⁶⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_20_2491.

⁶⁶ COM(2020) 152 final (2020. gada 5. marts).

2012. gada priekšlikums direktīvai par sieviešu pārstāvību uzņēmumu vadībā⁶⁷. Līdztekus šim rīcības plānam Komisija ierosina priekšlikumu direktīvai, lai, izmantojot darba samaksas pārredzamību un izpildes mehānismus, pastiprinātu principa, ka vīrieši un sievietes par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu saņem vienādu samaksu, piemērošanu⁶⁸. Komisija arī kartēs paraugpraksi pensiju tiesību nodrošināšanā ar aprūpi saistītiem karjeras pārtraukumiem pensiju shēmās un veicinās prakses apmaiņu starp dalībvalstīm, sociālajiem partneriem un pensiju jomā ieinteresētajām personām.

Athilstoša darba un privātās dzīves līdzsvara politika veicina darba un privātās dzīves saskaņošanu. Nodarbinātības līmenī īpaši pozitīvu ietekmi var sniegt apmaksāta atvaļinājuma nodrošināšana, jo sevišķi sievietēm, un tas var palīdzēt samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirības. Šajā kontekstā svarīga nozīme ir arī vecāku pabalstu līmenim un struktūrai, kā arī iespējai vienlīdzīgi sadalīt atvaļinājumu starp vīriešiem un sievietēm. Saskaņā ar Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvu⁶⁹ ES turpinās veicināt vienlīdzīgu aprūpes un darba pienākumu sadali.

Cenas ziņā pieņemamas un kvalitatīvas agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes, kā arī kvalitatīvas ilgtermiņa aprūpes pieejamībai ir spēcīga pozitīva ietekme uz vecāku un jo īpaši sieviešu nodarbinātības situāciju, un tas ir svarīgs faktors, kas nosaka vīriešu un sieviešu darba samaksas un pensiju atšķirības. Vidēji ES ir sasniegusi 2002. gada Barselonas mērķi – 33 % bērnu vecumā līdz 3 gadiem agrīnā pirmsskolas izglītībā un aprūpē (2019. gadā 35,5 % ES-27 līmenī) un mērķi pirmsskolas izglītībā iesaistīt 90 % bērnu no 3 gadu vecuma līdz pamatskolas vecumam (2019. gadā – 90 % ES-27 līmenī). Joprojām pastāv būtiskas atšķirības, jo daudzas dalībvalstis nav sasniegušas šo līmeni, jo īpaši attiecībā uz bērniem no mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem vai visjaunāko bērnu grupu. Barselonas mērķu pārskatīšanas nolūks būs veicināt augšupēju konvergenci starp dalībvalstīm un tādējādi uzlabot sieviešu līdzdalību darba tirgū.

Personas ar invaliditāti saskaras ar būtiskiem šķēršļiem izglītībā, apmācībā, nodarbinātībā, sociālajā aizsardzībā, mājokļu jomā un veselības aprūpē. Izvērtējums par Eiropas stratēģiju invaliditātes jomā (2010-2020)⁷⁰ liecina, ka ES ir ievērojami palīdzējusi uzlabot pieejamību personām ar invaliditāti un veicināt viņu tiesības. Tomēr tādās jomās kā veselības aprūpe, nodarbinātība, izglītība un prasmes progress bija ierobežotāks vai nevienmērīgs. Pamatojoties uz šo izvērtējumu un lai vēl vairāk palielinātu iespēju vienlīdzību Eiropas Savienībā, **Komisija kopā ar šo rīcības plānu pieņēma jaunu Stratēģiju 2021.–2030. gadam par personu ar invaliditāti tiesībām**⁷¹ saskaņā ar mērķiem, kas noteikti ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- 2021. gada 1. ceturksnī publicēs kopīgu ziņojumu par Nodarbinātības vienlīdzības direktīvas un Rasu vienlīdzības direktīvas piemērošanu un līdz 2022. gadam

⁶⁷ COM(2012) 614 final (2012. gada 14. novembris).

⁶⁸ COM (2021) 93 (2021. gada 4. marts).

⁶⁹ Direktīva (ES) 2019/1158 (2019. gada 20. jūnijs).

⁷⁰ SWD(2020) 289 final (2020. gada 20. novembris).

⁷¹ COM (2021) 101 (2021. gada 3. marts).

sniegs visus iespējamus tiesību aktus, kas vajadzīgi trūkumu novēršanai, jo īpaši līdztiesības iestāžu lomas stiprināšanai;

- 2022. gadā nāks klajā ar **pārskatītajiem Barselonas mērķiem** attiecībā uz agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi;
- 2021. gada 4. ceturksnī ierosinās **tiesību aktus, lai apkarotu ar dzimumu saistītu vardarbību pret sievietēm**, tostarp uzmācšanos darbā dzimuma dēļ.

Komisija mudina:

- dalībvalstis virzīt un noslēgt sarunas Padomē par Komisijas priekšlikumu horizontālai **Vienlīdzīgas attieksmes direktīvai**⁷²;
- dalībvalstis pieņemt un īstenot priekšlikumu **Padomes ieteikumam par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību**⁷³;
- dalībvalstis līdz 2022. gada augustam transponēt **Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvu**;
- dalībvalstis virzīt un noslēgt sarunas Padomē par Komisijas priekšlikumu **direktīvai par sieviešu pārstāvību uzņēmumu vadībā**;
- dalībvalstis nodrošināt pieejamu un cenas ziņā pieņemamu agrīnās pirmsskolas izglītību un aprūpi visiem maziem bērniem visā Eiropā saskaņā ar **Padomes ieteikumu par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām**⁷⁴;
- uzņēmumus ieviest mehānismus, lai **cīnītos pret diskriminējošu praksi** darbā pieņemšanas, atlases un paaugstināšanas jomā un veicinātu daudzveidību darbavietā.

3.3 SOCIĀLĀ AIZSARDZĪBA UN IEKĻAUŠANA

Cienpilna dzīve

Sociālās iekļaušanas veicināšana un nabadzības apkarošana ir mūsu eiropeskās dzīvesziņas pamatvērtības. Lai gan nabadzības līmenis pēdējos desmit gados ir samazinājies, attiecībā uz nevienlīdzību šāda tendence netika novērota. Visneaizsargātāko iedzīvotāju relatīvo ienākumu stāvoklis nav uzlabojies. Pandēmija saasina pastāvošo nevienlīdzību, norādot uz iespējamiem trūkumiem sociālās aizsardzības adekvātuma un seguma ziņā. Lai līdz **2030. gadam sasniegtu mērķi vismaz par 15 miljoniem samazināt to cilvēku skaitu, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība**, ir svarīgi izmantot integrētu pieeju, lai visos dzīves posmos risinātu vajadzības un novērstu nabadzības un sociālās atstumtības pamatcēloņus.

Paaudžu nabadzības apburtā loka pārtraukšana sākas ar ieguldījumiem bērnos, lai attiecībā uz piekļuvi pamatpakalpojumiem mazinātu plaisu starp bērniem, kam vajadzīga palīdzība, un viņu labāk pārtikušajiem vienaudžiem, veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem bērniem ES un novērstu to, ka nabadzīgo ģimeņu bērni kļūst par nabadzības

⁷² COM(2008) 426 final (2008. gada 2. jūlijs).

⁷³ COM(2020) 621 final (2020. gada 7. jūlijs).

⁷⁴ Padomes ieteikums 2019/C 189/02 (2019. gada 22. maijs).

apdraudētiem pieaugušajiem. Tāpēc ir vajadzīgi mērķtiecīgi valsts pasākumi un ieguldījumi, lai novērstu bērnu nabadzību, nevienlīdzību un sociālo atstumtību. Komisija atbalsta dalībvalstis šajos centienos, sniedzot politikas norādes, tostarp attiecīgus konkrētām valstīm adresētus ieteikumus, lai stiprinātu nodarbinātību un sociālo politiku, ieguldītu sociālajos pakalpojumos un sociālajā infrastruktūrā, kā arī pēc iespējas labāk izmantotu ES finansējumu. Eiropas izglītības telpā⁷⁵ jaunā iniciatīva “Ceļi uz panākumiem skolā” arī palīdzēs nošķirt izglītības līmeni un sasniegumus no sociālā, ekonomiskā un kultūras statusa.

Minimālo ienākumu shēmas ir būtiskas, lai nodrošinātu, ka neviens netiek atstāts novārtā. Lai gan minimālo ienākumu shēmas ir ieviestas visās dalībvalstīs, tās ievērojami atšķiras to adekvātuma, tvēruma, izmantošanas un sasaistes ziņā ar darba tirgus aktivizēšanas pasākumiem un piekļuves nodrošināšanu precēm un pakalpojumiem, arī sociālajiem pakalpojumiem. Daudzos gadījumos būtu jāmodernizē atbilstības kritēriji un pabalstu līmeņi.

Daudzās dalībvalstīs, reģionos un pilsētās arvien lielākas bažas rada piekļuve cenas ziņā pieejamiem mājokļiem. Lielākajā daļā dalībvalstu pieaug bezpajumtniecība. Lai gan bezpajumtniecības izskausanas politika var būt sekmīga tikai ar pielāgotu vietējā vai reģionālā līmeņa pieeju, daudzas ieinteresētās personas ir aicinājušas⁷⁶ sniegt Eiropas stimulu, lai līdz 2030. gadam izskaustu bezpajumtniecību visā ES. Turklāt enerģētiskā nabadzība skar gandrīz 34 miljonus eiropiešu, kuri nevar atļauties uzturēt savā mājoklī siltumu, un tas liecina, ka daudzas ģimenes nevar atļauties cenas ziņā pieejamu, kvalitatīvu mājokli. Zaļā kursa īstenošana, izmantojot Renovācijas viļņa iniciatīvu⁷⁷, Komisijas ieteikumu par enerģētisko nabadzību⁷⁸, Energoefektivitātes direktīvas turpmāku pārskatīšanu⁷⁹ un ES Enerģētiskās nabadzības observatorijas⁸⁰ vietējās rīcības virzību un vadlīnijas, palīdzēs mazināt enerģētisko nabadzību un paaugstināt mājokļu kvalitāti, jo īpaši mājsaimniecībām ar vidējiem un zemiem ienākumiem.

Lai nodrošinātu sociālo un ekonomisko iekļaušanu, būtiska nozīme ir **efektīvai piekļuvei pietiekami kvalitatīviem pamatpakalpojumiem**, piemēram, ūdenim, sanitārijai, veselības aprūpei, enerģētikai, transportam, finanšu pakalpojumiem un digitālajiem sakariem. Šie pakalpojumi var būt arī nozīmīgs darbvietu radīšanas avots. Tomēr ienākumi, vecums, teritoriālā nevienlīdzība un infrastruktūras trūkums var apgrūtināt piekļuvi. Ieguldījumi zaļajā, digitālajā un sociālajā infrastruktūrā, tostarp izmantojot ES kohēzijas politiku, palīdz novērst un apkarot telpisko segregāciju un uzlabot piekļuvi kvalitatīviem pamatpakalpojumiem. ES nozaru politikai un tiesiskajam regulējumam attiecībā uz vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kas ietver patērētāju aizsardzības pasākumus, publiskā iepirkuma praksi un pienākumus attiecībā uz pakalpojumu minimumu, ir jāturpina atbalstīt dalībvalstu intervences un jāpalīdz uzlabot piekļuvi pirmās nepieciešamības precēm un pakalpojumiem, kā arī to pieejamību. Komisija

⁷⁵ COM(2020) 625 final (2020. gada 6. maijs).

⁷⁶ EP rezolūcija 2020/2802(RSP), (2020. gada 24. novembris) par bezpajumtniecības problēmas risināšanu Eiropas Savienībā.

⁷⁷ COM(2020) 662 final (2020. gada 17. septembris).

⁷⁸ Komisijas ieteikums (ES) 2020/1563, (2020. gada 14. oktobris).

⁷⁹ Direktīva 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris).

⁸⁰ <https://www.energypoverty.eu/>.

pašlaik analizē nepieciešamību pārskatīt Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu⁸¹ un norādījumus par vispārējas ekonomiskās nozīmes pakalpojumiem.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- 2021. gada 1. ceturksnī ierosinās **ES stratēģiju par bērna tiesībām un Padomes ieteikumu, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem**, lai nodrošinātu, ka bērniem, kuriem draud nabadzība un sociālā atstumtība, ir faktiskā piekļuve tādiem pamatpakalpojumiem kā veselības aprūpe un izglītība;
- 2022. gadā ierosinās **Padomes ieteikumu par minimālajiem ienākumiem**, lai efektīvi atbalstītu un papildinātu dalībvalstu politiku;
- 2021. gada 2. ceturksnī uzsāks **Eiropas platformu bezpajumtniecības apkarošanai**, lai palīdzētu dalībvalstīm, pilsētām un pakalpojumu sniedzējiem apmainīties ar paraugpraksi un apzināt iedarbīgas un inovatīvas pieejas;
- 2021. gada 2. ceturksnī uzsāks **Cenas ziņā pieejamu mājokļu iniciatīvu**, kurā būs 100 renovācijas izmēģinājuma rajonu;
- 2021. gada 2. ceturksnī sniegs **Norādījumus par inovācijas publisko iepirkumu un sociāli atbildīgu publisko iepirkumu**;
- 2022. gadā nāks klajā ar **ES ziņojumu par piekļuvi pamatpakalpojumiem**.

Komisija mudina:

- publiskā sektora iestādes nodrošināt **sociālās drošības tīklu iedarbīgumu un pārklājumu**, kā arī **piekļuvi atbalsta pakalpojumiem** tiem, kam tie ir vajadzīgi;
- valsts, reģionālās un vietējās iestādes palielināt **sociāli atbildīgu kritēriju izmantošanu publiskajā iepirkumā** un veicināt to izmantošanu saskaņā ar gaidāmajiem Komisijas norādījumiem.

Veselības veicināšana un aprūpes nodrošināšana

Pandēmijas laikā veselības un ilgtermiņa aprūpes sistēmas ir saskārušās ar ievērojamu spriedzi, kas vēl vairāk pastiprināja jau esošās problēmas, piemēram, veselības aprūpes gaidīšanas laika pieaugumu, strukturālu darbinieku trūkumu un pieaugošo nevienlīdzību veselības aprūpes jomā. Reformas un investīcijas veselības aprūpes sistēmās ir vajadzīgas, lai palielinātu to noturību un spēju pārvarēt pašreizējās un turpmākās krīzes, stiprinātu primāro veselības aprūpi un garīgo veselību, uzlabotu kvalitatīvas veselības aprūpes pieejamību visiem un samazinātu sociālo, teritoriālo un ekonomisko nevienlīdzību veselības jomā. Komisija atbalsta dalībvalstis šajos centienos, sniedzot uz pierādījumiem balstītu informāciju un apmainoties ar paraugpraksi, lai stiprinātu veselības aprūpes sistēmas.

Komisijas paziņojumā par Eiropas veselības savienību⁸² ir aplūkota veselības sistēmu noturība, pieejamība un efektivitāte ES. Darbības uzlabos dalībvalstu spēju kopīgi

⁸¹ Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014, (2014. gada 17. jūnijs).

⁸² COM(2020) 724 final (2020. gada 11. novembris).

sagatavoties turpmākām veselības krīzēm un reaģēt uz tām, nodrošinās medicīnas preču pieejamību, kā arī pieejamību cenas ziņā un novatorismu. Komisija arī izvērsīs pasākumus, lai īstenotu Eiropas zāļu stratēģiju⁸³ un Eiropas Vēža uzveikšanas plānu⁸⁴. Jauni statistikas un uzraudzības instrumenti arī var palīdzēt labāk apzināt nevienlīdzību veselības jomā, uzsverot pacientu perspektīvu nolūkā uzlabot veselības aprūpes pieejamību visneaizsargātākajiem.

Tiek pārbaudīts arī ilgtermiņa aprūpes elastīgums. Paredzams, ka novecojošā sabiedrībā pieprasījums pēc aprūpes pakalpojumiem pieaugs, bet daudzās dalībvalstīs aprūpes kvalitātes standartu trūkums un nepilnības piekļuvē kvalitatīviem pakalpojumiem, jo īpaši lauku apvidos, rada nopietnas bažas. 2021. gada pavasarī plānots publicēt Komisijas un Sociālās aizsardzības komitejas kopīgo ziņojumu, kurā tiks izklāstīts, kā valstu sistēmas reaģē uz šīm problēmām, un norādītas jomas, kurās ir nepieciešams turpmāks darbs, lai visā Savienībā nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai un cenas ziņā pieejamai ilgtermiņa aprūpei. Zaļā grāmata par novecošanu⁸⁵ aizsāka apspriešanos, lai noteiktu jomas, kurās ES rīcība var sniegt vislielāko pievienoto vērtību. Reformas un investīcijas ilgtermiņa aprūpē sniedz iespēju uzlabot paaudžu solidaritāti, darbvietu radīšanu, drošāku darba un dzīves vidi, kā arī labāku kvalitatīvu pakalpojumu piedāvājumu.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- 2022. gadā ierosinās **Ilgtermiņa aprūpes iniciatīvu**, lai izveidotu satvaru politikas reformām, kas virzītu ilgtspējīgas ilgtermiņa aprūpes attīstību, kas nodrošinātu labāku piekļuvi kvalitatīviem pakalpojumiem tiem, kam tā nepieciešama;
- ierosinās jaunus rīkus, lai labāk **novērtētu šķēršļus un trūkumus veselības aprūpes pieejamībā (2021–2022)**;
- 2021. gada 4. ceturksnī ierosinās **Eiropas veselības datu telpu**, lai veicinātu piekļuvi veselības datiem nolūkā uzlabot veselības aprūpi, pētniecību un politikas veidošanu, kā arī veicinātu digitālo pakalpojumu izstrādi, izvēršanu un piemērošanu veselības aprūpes sniegšanai.

Komisija mudina:

- dalībvalstis veikt ieguldījumus **veselības un aprūpes darbaspēkā**, uzlabojot viņu darba nosacījumus un piekļuvi apmācībai;
- dalībvalstis veicināt savu **veselības aprūpes sistēmu digitalizāciju** un novērst **nevienlīdzību veselības jomā**.

Sociālās aizsardzības pielāgošana jaunajai pasaulei

Pandēmijas laikā **daudzas dalībvalstis ir paplašinājušas sociālo aizsardzību**, attiecinot to arī uz iepriekš nesegām grupām. Šie ārkārtas pasākumi var būt iedvesmas avots

⁸³ COM(2020) 761 final (2020. gada 25. novembris).

⁸⁴ COM(2021) 44 final (2021. gada 3. februāris).

⁸⁵ COM(2021) 50 final (2021. gada 27. janvāris).

strukturālām reformām, kas uzlabo bezdarbnieku, nestandarta darba ņēmēju un pašnodarbināto personu aizsardzību un nodrošina viņu ilgtspējīgu finansējumu saskaņā ar 2019. gada Padomes ieteikumu par piekļuvi sociālajai aizsardzībai⁸⁶.

Ir jāturpina apsvērt sociālās aizsardzības finansēšanu un jo īpaši finansēšanas modeļus nolūkā nodrošināt nepārtrauktu paaudžu solidaritāti, lai nodrošinātu vienlīdzīgu un ilgtspējīgu piekļuvi sociālajai aizsardzībai attiecībā uz aptvertajām grupām un riskiem, vienlaikus ņemot vērā to, ka, samazinoties darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaitam, var samazināties sociālās iemaksas un darbaspēka nodokļi.

Sociālā aizsardzība pāri valstu robežām ir labi funkcionējoša iekšējā tirgus priekšnoteikums. Esošajiem un jauniem darbaspēka mobilitātes veidiem, ko veicina digitalizācija, sākot no vispārēja tāldarba pāri robežām līdz digitālajiem klejotājiem, kas strādā attālināti visā ES, ir vajadzīga netraucēta mijiedarbība starp mobilajiem darba ņēmējiem un pārvaldēm, vienlaikus samazinot kļūdu un krāpšanas risku. Inovatīvi risinājumi, jo īpaši digitālie risinājumi, var sekmēt iedzīvotāju fizisko un virtuālo mobilitāti, atbalstīt sociālā nodrošinājuma tiesību pārnēsamību un pārvalžu veiktu sociālā nodrošinājuma seguma pārrobežu verificāciju, kā arī risināt problēmas saistībā ar cilvēku identificēšanu sociālā nodrošinājuma koordinācijas nolūkos.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- izveidos **augsta līmeņa ekspertu grupu**, lai izpētītu labklājības valsts nākotni, tās finansēšanu un starpsavienojumus ar mainīgo darba pasauli un līdz 2022. gada beigām nāktu klajā ar ziņojumu;
- 2021. gadā sāks izmēģinājuma projektu, lai līdz 2023. gadam uzsāktu digitālo risinājumu, kas atvieglotu mijiedarbību starp mobilajiem iedzīvotājiem un valstu iestādēm, un uzlabotu sociālā nodrošinājuma tiesību pārnēsamību pāri robežām (**Eiropas sociālā nodrošinājuma karte**), balstoties uz iniciatīvu par uzticamu un drošu Eiropas e-identifikāciju (2021. gada 2. ceturksnis).

Komisija mudina:

- dalībvalstis vēl vairāk paplašināt piekļuvi sociālajai aizsardzībai saskaņā ar **Padomes Ieteikumu par piekļuvi sociālajai aizsardzībai** un līdz 2021. gada 15. maijam iesniegt savus plānus ar savas valsts pasākumiem.

4. KOPĪGIEM SPĒKIEM LĪDZ REZULTĀTAM

Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošana ir ES iestāžu, valstu, reģionālo un vietējo iestāžu, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības kopīga politiska apņemšanās un atbildība, un tām visām ir sava loma atbilstoši savai kompetencei. ES atbalstīs šos centienus, izmantojot visus pieejamos instrumentus: sniegs finanšu atbalstu, izmantojot vairākus ES fondus, lai ieguldītu taisnīgā atveseļošanā un divējādā (zaļā un digitālā)

⁸⁶ Padomes ieteikums 2019/C 387/01 (2019. gada 8. novembris).

pārkārtošanā, veicinās visu dalībnieku iesaistīšanos; sniegs norādījumus un koordinēs valstu ekonomikas un sociālo politiku, izmantojot Eiropas pusgadu, pildīs ES tiesību aktus un palielinās tās kā pasaules līdera lomu. **Komisija mudina visus attiecīgos dalībniekus pēc iespējas labāk izmantot instrumentus, kas pieejami, lai paātrinātu sociālā pīlāra īstenošanu.**

Sociālo ieguldījumu atraisīšana ar ES fondu starpniecību

Dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto līdz šim nebijuši ES fondi, kas pieejami reformu un ieguldījumu atbalstam saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru. ES ilgtermiņa budžets 2021.–2027. gadam kopā ar atveseļošanas instrumentu *NextGenerationEU* ir lielākā stimulu pakete, kas jebkad finansēta no ES budžeta. Kopumā 1,8 triljoni EUR palīdzēs Eiropai atgūties no Covid-19 krīzes un kļūt zaļākai, digitālākai un sociāli taisnīgākai.

Jauns svarīgs finanšu instruments *NextGenerationEU* ietvaros ir ANM, kura budžets ir 672,5 miljardi EUR. Nacionālie atveseļošanas un noturības plāni ir unikāla iespēja plānot un finansēt investīcijas un reformas, kas atbalsta sociālu atveseļošanu un koncentrējas uz darbvietām, vienlaikus gatavojoties uz zaļu un digitālu pārkārtošanos un īstenojot attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus saskaņā ar Eiropas pusgadu⁸⁷. Saskaņā ar ANM sešiem pīlāriem dalībvalstīm būs detalizēti jāpaskaidro, kā to nacionālie plāni stiprina izaugsmes potenciālu, darbvietu radīšanu un ekonomisko, sociālo un institucionālo noturību, tostarp veicinot uz bērniem un jauniešiem orientētu politiku; sekmē dzimumu līdztiesību un visiem vienlīdzīgas iespējas un mazina krīzes ekonomisko un sociālo ietekmi, veicinot Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu, tādējādi uzlabojot ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un konvergenci Savienībā.

ESF+ ar 88 miljardiem EUR joprojām būs galvenais ES instruments sociālā pīlāra īstenošanas atbalstam un trīs ierosināto ES pamatmērķu sasniegšanai. Sociālā pīlāra principu īstenošana un problēmas, kas izklāstītas konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos, kuri pieņemti Eiropas pusgada kontekstā, kalpos par pamatu, lai dalībvalstis sagatavotu ESF+ darbības programmas. Ar šo jauno instrumentu:

- vismaz 25 % no ESF+ resursiem valsts līmenī būtu jāizlieto cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību, no tiem vismaz 5 % būtu jāiegulda bērnu nabadzības apkarošanas pasākumos dalībvalstīs, kurās ir vislielākā bērnu nabadzība. Visām pārējām būtu vienlīdz jāpiešķir atbilstošas summas, lai īstenotu gaidāmo Garantiju bērniem. Turklāt visām dalībvalstīm vismaz 3 % no sava ESF+ finansējuma būs jāatvēl materiālās nenodrošinātības apkarošanai;
- lai risinātu jauniešu bezdarba problēmu, dalībvalstīm vismaz 12,5 % būs jāvelta jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*NEET*), ja relatīvais procentuālais īpatsvars, kas šajā grupā samazinās, pārsniedz ES vidējo rādītāju, savukārt, visām pārējām dalībvalstīm būs jāvelta pienācīga summa pastiprinātās Garantijas jauniešiem īstenošanai;

⁸⁷ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en#documents

- dalībvalstīm ir jāatvēr pieņācīga summa sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju spēju veidošanai; 0,25 % no ESF+ resursiem būtu jāplāno, ja dalībvalstīm ir konkrētai valstij adresēts ieteikums šajā jomā.

Pilāra īstenošanai būs pieejami arī citi līdzekļi. ERAF finansēs nodarbinātības, izglītības un apmācības un sociālo pakalpojumu infrastruktūru un aprīkojumu. **Taisnīgas pārkārtošanās fonds** atbalstīs prasmju apguvi reģionos ar lielākajām sociālekonomiskām problēmām, ko radījusi klimatiskā pārkārtošanās. **Brexit korekcijas rezerve** palīdzēs novērst negatīvās ekonomiskās un sociālās sekas, ko rada Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES. **REACT-EU** 2021. un 2022. gadā nodrošina papildu finansējumu 47,5 miljardu EUR apmērā, lai mazinātu plaisu starp pirmo reaģēšanu krīzes situācijā uz pandēmiju un ekonomikas ilgtermiņa atveseļošanu. **Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds** turpinās atbalstīt darba ņēmējus, kuri saskaras ar darbvietu zaudēšanu pārstrukturēšanas dēļ.

“Erasmus+” mobilizēs izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta nozares ātrai atveseļošanai un turpmākai izaugsmei un veicinās gan zaļās, gan digitālās prasmes. **Tehniskā atbalsta instruments** uzlabos valdību un valsts pārvaldes iestāžu administratīvo spēju īstenot reformas saskaņā ar katru no trim 2030. gada pamatmērķiem nodarbinātības, prasmju un sociālās iekļaušanas jomā. **InvestEU** veicinās privātos ieguldījumus, kas veicina sociālo mērķu sasniegšanu, izmantojot īpašu ieguldījumu logu. Tā ilgtspējas pārbaude nodrošinās ierosināto ieguldījumu sociālo ietekmi un atbalstīs ieguldījumus sociālajā ekonomikā un inovācijā, sociālajā infrastruktūrā un prasmēs. Sociālās ekonomikas projektu pamanāmību var vēl vairāk palielināt, izmantojot papildu pasākumus, piemēram, īpašu iezīmēšanas sistēmu. “**Apvārsnis Eiropa**” ir lielākā un vērienīgākā pētniecības un inovācijas programma vēsturē, un tās kopējais budžets ir 94 miljardi EUR. Programmas mērķis ir izstrādāt jaunas tehnoloģijas, inovatīvas ekonomiskas un sociālas pārmaiņas un papildināt vai īstenot rīcībpolitikas un ieguldījumus, tostarp stiprināt sociālo un ekonomisko noturību un ilgtspēju. Jaunā programma “**ES – veselībai**” 2021.–2027. gadam, kuras budžets ir 5,1 miljards EUR, palīdzēs veidot noturīgas veselības aprūpes sistēmas ES, lai mēs varētu labāk sagatavoties nākotnei. **Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds** atbalstīs migrantu integrāciju un iekļaušanu.

Plānojot finanšu resursu piešķiršanu, dalībvalstīm būtu vairāk jāizmanto distributīvās ietekmes novērtējumi, lai labāk ņemtu vērā reformu un ieguldījumu ietekmi uz dažādu grupu ienākumiem un palielinātu pārredzamību attiecībā uz budžetu un rīcībpolitikas ietekmi uz sociālo jomu. To var integrēt valsts iestādes un papildināt Komisijas darbības, kuru mērķis ir veicināt publisko finanšu kvalitātes uzlabošanu, pārredzamu un taisnīgāku nodokļu uzlikšanu un sociāli ilgtspējīgus ieguldījumus un finanses.

Līdztekus publiskajiem resursiem ilgtspējīga finansējuma attīstībai arī ir būtiska nozīme privāto resursu mobilizēšanā, kas vajadzīgi ilgtspējīgu mērķu sasniegšanai. ES ir mobilizējusi privātos ieguldījumus pārejā uz klimatneitrālu, resursefektīvu aprites ES. Labs piemērs ir veiksmīga pirmo ES sociālo obligāciju emisija *SURE* aizdevumu

finansēšanai. Arī privātiem un sociāli ilgtspējīgiem ieguldījumiem būs būtiska nozīme godīgā un taisnīgā atveseļošanā. ES taksonomijas iespējamā paplašināšana nodrošinātu uzņēmumiem un ieguldītājiem uzticamu un kopīgu valodu, lai noteiktu sociāli ilgtspējīgas darbības un palielinātu pārredzamību sociālo finanšu tirgos. Šādu paplašinājumu darbības joma un potenciāls tiks pētīti un izvērtēti. Uzņēmumu veiktai labākai publiskai ziņošanai par sociāliem jautājumiem būtu jāveicina ieguldījumu plūsmas uz saimnieciskām darbībām ar pozitīviem sociāliem iznākumiem. Labāka korporatīvā ziņošana arī palīdz uzņēmumiem būt atbildīgākiem par sociālo un citu ietekmi uz ilgtspēju.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- līdz 2021. gada beigām pieņems **deleģēto aktu, lai noteiktu metodiku ziņošanai par sociālajiem izdevumiem saskaņā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu;**
- 2022. gadā nāks klajā ar **norādījumiem, kā uzlabot to, kā dalībvalstis budžeta plānošanā un reformu plānošanā izmanto *ex-ante* distributīvās ietekmes novērtējumus;**
- izpētīs iespējamus pasākumus, kas būtu daļa no **atjaunotās ilgtspējīga finansējuma stratēģijas** (2021. gada vidū), lai stimulētu privātos sociālos ieguldījumus; līdz 2021. gada beigām publicēs ziņojumu par **ES Taksonomijas regulas⁸⁸ iespējamo paplašināšanu, lai aptvertu citus ilgtspējas mērķus, tostarp sociālos mērķus;**
- 2021. gada 2. ceturksnī ierosinās **Nefinanšu informācijas atklāšanas direktīvas⁸⁹ pārskatīšanu, tostarp stingrākas prasības attiecībā uz uzņēmumu ziņošanu par sociāliem jautājumiem.**

Komisija mudina:

- dalībvalstis izmantot ES finansējuma iespējas, jo īpaši izmantojot savus **nacionālos atveseļošanas un noturības plānus un ESF+ un ERAF darbības programmas, lai atbalstītu sociālā pīlāra īstenošanu valsts līmenī;**
- dalībvalstis izmantot līdz šim nepieredzētu iespēju, ko sniedz **ANM**, lai īstenotu attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus;
- valstu un reģionālās iestādes veikt ***ex-ante* distributīvās ietekmes novērtējumus** kā daļu no budžeta un plašākiem politikas procesiem;
- dalībvalstis veicināt nosacījumus **pārredzamu sociālo ieguldījumu tirgu attīstībai.**

Visu dalībnieku spēku piesaiste

Lai nodrošinātu apņemšanos īstenot pīlāru, ir būtiski iesaistīt valsts, reģionālās un vietējās iestādes, sociālos partnerus un pilsonisko sabiedrību. Šajā sakarā būtiska nozīme ir **saskaņotai un visaptverošai koordinācijai valstu līmenī, un tā var palīdzēt apvienot visu attiecīgo valstu dalībnieku centienus.** Komisija turpinās organizēt ES līmeņa pasākumus, lai izvērtētu gūtos panākumus un noteiktu ES līmeņa darbību

⁸⁸ Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs).

⁸⁹ Direktīva 2014/95/ES (2014. gada 22. oktobris).

vērienīgumu. Visiem attiecīgajiem dalībniekiem būtu jāorganizē komunikācijas un iesaistes pasākumi, lai palielinātu informētību par pīlāru un veicinātu sociālās tiesības Eiropā, kā arī lai sadarbotos ar iedzīvotājiem un visiem tiem, kas nepastarpināti strādā pie pīlāra principu īstenošanas.

Svarīgi ir pastiprināt arī sociālo dialogu valstu un ES līmenī. Sociālajiem partneriem ir svarīga loma pandēmijas ietekmes mazināšanā, atveseļošanas uzturēšanā un turpmāko pārmaiņu pārvaldībā darba tirgū. Ir vajadzīgi pastiprināti centieni, lai atbalstītu darba koplīguma slēgšanas sarunu tvērumu un novērstu sociālo partneru dalības un organizatoriskā blīvuma samazināšanos. Apspriešanās laikā, gatavojoties šim rīcības plānam, sociālie partneri no visām Eiropas daļām uzsvēra, ka ir jāatbalsta sociālais dialogs valsts līmenī, tostarp stiprinot to iesaisti attiecīgajās rīcībpolitikās un to spējas, kā arī uzlabojot to saikni ar jaunām nozarēm, jauniešiem un cilvēkiem, kas strādā platformās.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- veicinās komunikācijas pasākumus un **iesaistes procesu ar visiem attiecīgajiem dalībniekiem, lai nodrošinātu** informētību un kopīgu apņemšanos attiecībā uz pīlāru;
- pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem 2021. gadā⁹⁰ nāks klajā ar iniciatīvu, lai 2022. gadā **atbalstītu sociālo dialogu ES un valstu līmenī.** Iniciatīva ietvers jaunu balvu izveidi inovatīvai sociālā dialoga praksei; informāciju un apmeklējumu programmu jaunajiem topošajiem sociālo partneru vadītājiem; nozaru sociālā dialoga pārskatīšanu ES līmenī un jaunu atbalsta satvaru sociālo partneru nolīgumiem ES līmenī.

Komisija mudina:

- valstu iestādes, sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un citus attiecīgos dalībniekus organizēt **komunikācijas un iesaistes pasākumus**, apkopojot paraugpraksi visā Eiropā un apmainoties ar to;
- dalībvalstis organizēt **koordinācijas mehānismu, lai nodrošinātu visu attiecīgo ieinteresēto personu iesaisti** pīlāra īstenošanā valsts līmenī;
- dalībvalstis veicināt un radīt nosacījumus, lai uzlabotu **darba koplīguma slēgšanas sarunu un sociālā dialoga darbību un efektivitāti**;
- publiskā sektora iestādes, izstrādājot attiecīgo politiku un tiesību aktus, vēl vairāk **pastiprināt sociālo dialogu** un apspriesties ar sociālajiem partneriem;
- **Eiropas sociālos partnerus dot ieguldījumu Eiropas darba tirgu veiksmīgā pārveidē, risinot sarunas par turpmākiem ES līmeņa nolīgumiem.**

Koordinācijas un uzraudzības stiprināšana

⁹⁰ Sk. arī darba un sociālo tiesību komisāra īpašā padomdevēja *Andrea Nahles* ziņojumu: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9916&furtherNews=yes&preview=cHJldkVtcGxQb3J0YWwhMjAxMjAyMTVwcmV2aWV3>.

Dalībvalstīm būtu pēc iespējas labāk jāizmanto Eiropas pusgads kā attiecīgs vispāratzīts satvars, lai koordinētu ekonomiskās, nodarbinātības un sociālās reformas un ieguldījumus, galveno uzmanību pievēršot cilvēkiem un viņu labklājībai. Kopš 2018. gada pīlāra principi ir integrēti visā Eiropas pusgada ciklā. Dalībvalstīm būtu jāziņo par pīlāra īstenošanu savās valsts reformu programmās. Konkrētām valstīm adresētie ieteikumi, kuru pamatā ir gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā noteiktās četras dimensijas: vides ilgtspēja, ražīgums, taisnīgums un makroekonomiskā stabilitāte, turpinās sniegt norādes par pīlāra principu īstenošanu valsts līmenī, tostarp izmantojot attiecīgo ES finansējumu. Kā iepriekš minēts, ES pamatmērķi palīdzēs virzīt valsts un reģionālo politiku un reformas nodarbinātības, prasmju un sociālajā jomā. Turpmākajos gados Eiropas pusgads ļaus koordinēti uzraudzīt atveseļošanas un noturības plānu īstenošanu.

Komisija kā galveno uzraudzības instrumentu, ko izmantot Eiropas pusgadā, ierosina pārskatīt sociālo rezultātu pārskatu nolūkā plašāk aptvert pīlāru. Līdztekus pamatmērķiem esošā rādītāju kopuma integrēšana un atjaunināšana palīdzēs visaptverošāk sekot līdzi progresam virzībā uz pīlāra principiem un uzraudzīt šajā rīcības plānā ierosināto politikas pasākumu īstenošanu. Priekšlikums atjaunināt sociālo rezultātu pārskatu, kas saistīts arī ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ir izklāstīts šā rīcības plāna 2. pielikumā (tā analītiskais pamatojums ir aprakstīts pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā). Paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs atjauninātais sociālo rezultātu pārskats tiks izmantots ekonomikas reformu programmas (ERP) procesā, lai uzraudzītu progresu pīlāra īstenošanā atkarībā no datu pieejamības.

Vienotajā nodarbinātības ziņojumā galvenā uzmanība tiks pievērsta attiecīgajiem pīlāra principiem, padziļināti analizējot to īstenošanu ES un valstu līmenī, pamatojoties uz pārskatīto sociālo rezultātu pārskatu. Dalībvalstis tiks aicinātas savās valsts reformu programmās regulāri ziņot par īstenošanu un politikas iniciatīvām, kas paredzētas nepilnību novēršanai.

Visbeidzot, pēc nesen pieņemtās Integrētās Eiropas sociālās statistikas regulas⁹¹ un agrīnām aplēsēm par nabadzību un nevienlīdzību tiks vēl vairāk uzlabots arī **sociālās statistikas savlaicīgums.** Komisija turpinās aicināt dalībvalstis uzlabot datu vākšanu, kas sadalīti pēc rasu vai etniskās piederības, saskaņā ar ES Rasisma apkarošanas rīcības plānu. Sadarbībā ar ES iestādēm Komisija arī turpinās **uzlabot un izstrādāt uzticamus un starptautiski salīdzināmus rādītājus cilvēku labklājības mērīšanai un uzraudzībai** Savienībā, ņemot vērā konkrētās valsts kontekstu un darbu, ko veikuši citi attiecīgie starptautiskie dalībnieki.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- ar **Eiropas pusgada** palīdzību turpinās virzīt valsts reformas un investīcijas, tostarp atveseļošanas un noturības plānu īstenošanā, lai turpinātu sociālā pīlāra principu īstenošanu;

⁹¹ Regula (ES) 2019/1700, (2019. gada 10. oktobris).

- 2021. gadā vienosies ar dalībvalstīm par **pārskatītu sociālo rezultātu pārskata redakciju**, lai labāk atspoguļotu rīcības plānā izklāstītās politikas prioritātes un darbības;
- **paplašinās vienotā nodarbinātības ziņojuma darbības jomu un padziļinās analīzi**, kā arī organizēs īpašus pasākumus, lai informētu par progresu pīlāra īstenošanā.

ES sociālās jomas acquis īstenošana, piemērošana un izpilde

ES sociālo noteikumu kopums nes augļus tikai tad, ja tiek īstenots. Daudzi respondenti, kas piedalījās šā rīcības plāna atbalstam rīkotajā apspriešanās, uzsvēra, ka ir svarīgi labāk īstenot, piemērot un izpildīt spēkā esošos ES darba un sociālās jomas tiesību aktus. Ciešāks un regulārāks dialogs ar dalībvalstīm var atvieglot ES juridisko instrumentu savlaicīgu transponēšanu, uzlabot to īstenošanas kvalitāti un izvairīties no nepieciešamības vēlāk izmantot pienākumu neizpildes procedūras. Vienlaikus Komisija centīsies pastiprināt savu rīcību, ja dalībvalstis nepildīs savas saistības saskaņā ar ES tiesību aktiem.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- pastiprinās **sadarbību ar dalībvalstīm ES darba un sociālo tiesību jomā**, galveno uzmanību pievēršot transponēšanai un īstenošanai, kā arī paraugprakses apmaiņai.

Komisija mudina:

- dalībvalstis atbalstīt un stiprināt **darba inspekciju spēju** veidošanu to darbībās, lai uzraudzītu Savienības *acquis* īstenošanu.

ES kā atbildīga pasaules līdere

Virzot ES starptautisko rīcību sociālajā jomā, pīlārs palīdz apstiprināt ES kā atbildīgas globālās līderes lomu. Komisija strādā, lai visā pasaulē radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kur konkurences priekšrocības nekaitē visneaizsargātākajām personām. No vienas puses, ES darbojas daudzpusējā sistēmā, kas balstās uz starptautiskām normām, kurām ES un/vai tās dalībvalstis ir pievienojušās. No otras puses, pīlārs ir vadošais instruments mūsu divpusējām attiecībām ar ārējiem partneriem, tostarp kaimiņattiecību un paplašināšanās partneriem, un tas nosaka augstu sociālo standartu līmeni, par ko ES iestājas.

Lai stiprinātu dialogu ar Rietumbalkāniem nolūkā veicināt Eiropas sociālo tiesību pīlāra⁹² īstenošanu un novērstu sociālo plaisu starp dalībvalstīm un Rietumbalkāniem, kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis vajadzības gadījumā tiks iekļautas attiecīgajās darbībās, platformās, darba grupās un sanāksmēs. Pirmspievienojšanās palīdzības instruments *IPA III* nodrošinās lielāku finansējumu cilvēkkapitāla attīstībai un

⁹² COM(2020) 14 final (2020. gada 14. janvāris).

pamatiniciatīvai nolūkā īstenot garantijas jauniešiem shēmas, kas vērstas uz augstajiem *NEET* rādītājiem reģionā⁹³.

ES turpinās veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un sociālo iekļaušanu visā pasaulē, sadarbojoties ar partnervalstīm, jo īpaši Starptautiskajā Darba organizācijā (SDO), un izmantojot tirdzniecības un attīstības politiku, ilgtspējīgu iepirkumu un finansējumu, kā arī korporatīvo pārredzamību un ilgtspējīgu korporatīvo pārvaldību. Saskaņā ar aicinājumu, kas pausts Padomes secinājumos par cilvēktiesībām un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību globālajās piegādes ķēdēs⁹⁴, Komisija pievērsīsies starptautiskās rīcības sociālajai dimensijai, reaģējot uz pandēmiju, klimata pārmaiņām, jaunajām tehnoloģijām un ANO programmu 2030. gadam⁹⁵. Būdam G7 un G20 foruma dalībniece, ES veicina ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomikas atveseļošanu, kas dotu labumu visiem cilvēkiem visās valstīs.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- 2021. gada 2. ceturksnī pieņems **Paziņojumu par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visā pasaulē**, kurā sniegs visaptverošu pārskatu par attiecīgo ES rīkkopu un plānu ES stratēģijai sociālās dimensijas attīstīšanai starptautiskajā darbībā;
- 2021. gada 2. ceturksnī pieņems iniciatīvu par **ilgtspējīgu korporatīvo pārvaldību**.

Komisija mudina:

- dalībvalstis visā pasaulē veicināt **starptautiskos darba standartus, pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un sociālo iekļaušanu** un strādāt pie tā, lai sasniegtu ANO programmas 2030. gadam un Ilgtspējīgas attīstības mērķus ciešā sasaistē ar sociāliem partneriem un pilsonisko sabiedrību;
- paplašināšanās procesā iesaistītās valstis turpināt pielāgoties ES sociālajiem standartiem un politikai, jo īpaši izmantojot **ekonomikas un reformu programmas procesu** ceļā uz konvergenci virzībā uz ES.

5. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Šajā rīcības plānā ir ierosinātas ES līmeņa darbības Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmākai īstenošanai, lai veidotu spēcīgāku sociālo Eiropu taisnīgai pārejai un atveseļošanai. Lai ES iedzīvotāji varētu pilnībā izmantot pīlāra sniegtās tiesības un principus, lielākoties ir vajadzīga rīcība valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Komisija aicina dalībvalstis, sociālos partnerus un citus attiecīgus dalībniekus, piemēram, reģionālās un vietējās iestādes, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas, izvirzīt pīlārā atspoguļotos augstos sociālos standartus to savu ieguldījumu un reformu centrā, kas sekmē atlabšanu no Covid-19 pandēmijas. Mūsu kopīgais mērķis ir ieguldīt pašreizējās un turpmākajās eiropiešu paaudzēs, ļaujot viņiem un Eiropai kopumā uzplaukt ar sociālās

⁹³ COM(2020) 641 final (2020. gada 6. oktobris).

⁹⁴ 13512/20 (2020. gada 1. decembris).

⁹⁵ COM(2006) 249 final (2006. gada 25. maijs).

inovācijas un daudzveidības palīdzību, neraugoties uz pārmaiņām un nelabvēlīgiem apstākļiem.

Portu sociālais samits, ko 2021. gada 7. un 8. maijā rīko Padomes prezidentvalsts Portugāle, sniegs iespēju augstākajā politiskajā līmenī apstiprināt apņemšanos un centienus izvirzīt cilvēkus pirmajā vietā Eiropas atveseļošanā un plašākā kontekstā.

Lai atbalstītu šā rīcības plāna īstenošanu, Komisija aicina Eiropas iestādes, valstu parlamentus, sociālos partnerus un pilsonisko sabiedrību rīkot regulāras kopīgas politiskas debates, lai izvērtētu progresu virzībā uz spēcīgu sociālo Eiropu līdz 2030. gadam.

Komisija **rīcības plānu pārskatīs 2025. gadā**. Pārskatīšana būs pamats turpmākām darbībām ES līmenī, lai sasniegtu 2030. gada ES mērķus.